

ARENDALS
SJØMANDSFORENING

GJENNEM 75 AAR

1849—1924

ARENDALS SJØMANDSFORENING

GJENNEM 75 AAR

1849—1924

Utarbeidet av:
J. W. OFTEDAL

Det var først omkring 1840 at landet begyndte at komme paafote efter krigs- og nødsaarene ved aarhundredets begyndelse. Men fra denne tid av skjød næringslivet saadan fart, at det lille statsmaskineri ikke rigtig formaadde at følge med. Det vokset sig saa at si utenfor statens ramme. Forat det ikke skulde vokse vildt, maatte der sørges for organisation ad privat vei. Derfor blev der netop i disse aar stiftet et utal av foreninger med økonomiske og social-økonomiske formaal: handelsforeninger, tekniske foreninger, haandverksforeninger, assuranceforeninger osv. Nogen av disse foreninger blev snart overflødige og forsvandt eller gik over i det selskabelige; andre viste sig levedygtige og har fortsat sin virksomhet til dato uten i væsentlig mon at forandre sin karakter. Til disse sidste hører sjømandsforeningene. Saadanne var allerede oprettet i flere byer, deriblandt Drammen og Kristiania, da tanken slog ned i Arendal, den by som fortiden var den sterkeste i tonnage. Det var I. E. Beck, N. E. Lunøe, P. Ugland, Christian Westergaard og And. Ch. Juell som den 31. mars 1849 utstedte følgende indbydelse:

„Medens man i flere af Norges Byer allerede for længere Tid tilbage har oprettet Sjømandsforeninger, der have Sjømandsstandens Oplysning og høiere Uddannelse til Hensigt, er der her i Arendal med en Handelsflaade av circa 150 Skibe til en Drægtighed af mellem 13 a 14 000 Commerce Læster, endnu intet Skridt gjort i den Anledning. Drammen var det første Sted, hvor man stiftede en saadan Forening, og at denne allerede har faaet en vis Betydenhed, har man kunnet erfare af de Forestillinger og Andragender den har indgivet til

Arendal før branden 1863

Regjeringen om nyttige Indretninger vedkommende Søfarten. Senere dannede der sig Foreninger paa flere Steder og nogle af disse have bevirket at Sømandskoler oprettes, hvortil Staten bidrager med en vis Sum. Naar nu paa alle disse Steder, som langt fra ikke have saamange Skibe og følgelig ikke emploiere saamange Sømænd som Arendal, saadanne Foreninger kan bestaa og stifte Nytte, hvormeget bedre maatte da ikke en saadan Forening kunde bestaa her paa Stedet og hvor megen Nytte vilde den ogsaa her ikke kunde stifte. Hvilken uberegnelig Gavn vilde det f. Ex. ikke være dersom man kunde faa oprettet en Sømandskole her paa Stedet, i hvilken den unge Sømænd ei allene kunde lære Navigationen, men ogsaa det *Meget Mere*, som nu udfordres til at være en dygtig Skibsfører. Man kunde da senere have det Haab at Navigations-Examen kunde blive afholdt her paa Stedet. Men dette er kun Et af de Maal en Sømandsforening maatte virke til, der gives ogsaa mange andre, hvoraf vi blot vil paapege nogle faa, nemlig Anskaffelse af Skrifter, der udbrede Lys over Nautikkens Fremgang, Foredrag i Møderne over Gjenstande vekommende Søfarten, Kundskab om Søvæsenet, Fragtslutnings-Affairer, Vexel- og Pengeforholde til fremmede Lande, Havarivæsenet m. m.; at enhver Skibsfører skulde forpligte sig til paa sine Reiser nøie at lægge Mærke til og optegne hvad Nyt og gavligt han maatte see og erfare, og indberette det ved Hjemkomsten til Bestyrelsen; at faa istandbragt Attestbøger hvori enhver Skibsfører skulde give Mandskabet Skudsmaal saaledes som han med Eed vilde bekræfte; at overtage Bestyrelsen af Understøttelseskassen, om fornødig gjordes, og ved gennem Skibsførernes Exempel og Forhold at befordre de Underordnedes Sædelighed og Velvære m. m.

En saadan Forenings Virksomhed vilde som kortelig paa-
peget omfatte, saavel hvad der kan virke til Sømandsstandens Uddannelse gennem Skoler for de Unge, som gjensidig Meddelelse til Underretning for de Ældre, og desuden Søfartens praktiske Interesser, ved gennem vor Lovgivning at søge bevirket hvad man maatte ansee nødvendigt, samt endelig Belysning af Fragt- og Handelsforholdene til andre Stater m. m.

Ledet af disse Betragtninger og efter i Korthed at have

Skibsreder I. S. Thomle
formand 1849—1853

Skibsreder Chr. Stephansen
formand 1853—1856

Havnefogd A. Chr. Juell
formand 1856—1865

Skibsreder S. Eyde
formand 1865—1869

antydte Grundtrækkene til en saadan Forenings Virksomhed, tillade vi undertegnede os herved at indbyde de ærede Herrer Skibsredere, Skibsførere og de som have været Skibsførere, samt Enhver som interesserer sig for denne Sag, til at indtræde i Arendals Sømandsforening der ansees at kunne stiftes naar 20 Medlemmer have tegnet sig paa denne Indbydelse, hvorefter et Møde vil blive afholdt for nærmere at afhandle det nødvendige i denne Anledning og for at stifte Foreningen.

Arendal den 31 Marts 1849.

I. E. Beck. N. E. Lunøe. P. Ugland.
Christian Westergaard. And. Chr. Juell“.

Denne indbydelse fik i kort tid 80 underskrifter. Den 13. april holdtes et konstituerende møde paa Raadhuset. Her blev valgt en midlertidig direktion, som foruten at den skulde utarbejde forslag til love for foreningen, tillike fik det hverv at virke for snarlig oprettelse av en sjømandsskole i Arendal. De midlertidige direktører var: Christian Stephansen, Johan Etters Beck, toldkasserer Otto Vincent Lange, byfoged Iver Steen Thomle og Jens Ole Jensen. Thomle blev valgt til formand. Medlemskontingenten blev foreløbig sat til 1 spd. aarlig.

Den 29. november 1849 holdtes, som bestemt i det konstituerende møde, generalforsamling til vedtagelse av love. Det av den midlertidige direktion utarbeidede utkast blev fremlagt og, med undtagelse av en slutningsparagraf som bortfaldt, enstemmig vedtat som

Love for Arendals Sømandsforening.

§ 1.

Foreningens Formaal er at virke til Befordring af Søfartens og Sømandsstandens Interesser i Almindelighed navnlig til at udbrede blandt Standens Medlemmer større praktisk og theoretisk Sømandskyndighed og i det Hele en alsidigere Dygtighed for sit Kald.

§ 2.

Som Medlem af Foreningen kan Enhver, der interesserer sig for dens Formaal, optages efter foregaaende Anmeldelse for Direktionen.

Skibsreder Christen Boe
formand 1869—1871

Navigationslærer Andr. O. Andersen
formand 1871—1876

Dispaschør E. Brønlund
formand 1876—1904

Kaptein Chr. Flack
formand 1905—1910

§ 3.

Ethvert Medlem erlægger en Kontingent af 1 Spdl. om Aaret, regnet fra 1. Octbr. til 30. Septbr. Kontingenten betales altid forud for det løbende Aar og forfalder senest 31. Decbr. Er den ikke erlagt inden Slutningen af Afgiftsaaret, ansees Vedkommende som udtraadt af Foreningen.

§ 4.

Foreningens Anliggender bestyres af en Direction, bestaaende af 5 Medlemmer, hvilke tilligemed 5 Suppleanter vælges ved den hvert Aars Januar Maaned afholdende ordentlige Generalforsamling (§ 6). I Overensstemmelse med den under 9. Aug. d. A. naadigst approberede Plan for en Sømandsskole i Arendal forestaar Directionen derhos, i Forening med et Samme af det Kongelige Marindepartement forsaavidt tilforordnet fast Medlem, Bestyrelsen af bemeldte Skole.

§ 5.

Directionen vælger af sin Midte en Formand og fordeler iøvrigt Forretningerne mellem sig efter indbyrdes Overenskomst. Til at være Casserer og Bibliothekar kan Directionen dog ogsaa antage andre af Foreningens Medlemmer.

§ 6.

I Vintermaanederne holdes ugentlige Samlinger i Foreningens Locale til nærmere af Directionen bestemmende Tider. Hvorvidt og hvorofte Samlinger skulle finde Sted i Sommermaanederne, bestemmes af Directionen.

I den første Halvdel af Januar Maaned holdes ordentlig Generalforsamling, og kan overordentlig Generalforsamling til enhver Tid af Directionen sammenkaldes.

§ 7.

I Generalforsamlingerne ledes Forhandlingerne af Directionens Formand, og ved de almindelige ugentlige Samlinger bør altid paa Directionens Vegne idetmindste eet af sammes Medlemmer eller en af Suppleanterne være tilstede.

§ 8.

I den ordentlige Generalforsamling i Januar Maaned giver Directionen ved dens Formand, forinden det i § 4 omhandlede Valg foregaar, en kortfattet Oversigt over Foreningens Virksomhed i det forløbne Aar, over Af- og Tilgang blandt Medlemmerne, over Kassens Tilstand m. V., samt fremlægger Regnskab over Foreningens Indtægt og Udgift i det sidstforløbne Regnskabsaar.

Ligeledes meddeles en Oversigt over Sømandsskolens Virksomhed i det forløbne Aar, dens iværende Stilling og fremtidig Udsigter m. V.

§ 9.

Ved de almindelige og ugentlige Sammenkomster opfordres de tilstedeværende Medlemmer til Meddelelse af hvad de maatte have erfaret af nye Opdagelser, Opfindelser og Indretninger, vedkommende Søarten og Søvæsenet,

Kaptein Jens B. Krøger
formand 1910—1921

Kaptein Jac. Thorsen
formand 1921—1923

Havnefogd William Kallevig
formand 1923

samt af nyttige Oplysninger ellers, erhvervede ved egne eller Andres lagttagelser, saasom angaaende Fyre og Sømærker, Indløb, Banker, Strømsætning, Havnenes Beskaffenhed, om Skibs- og Havneudgifter, Fragtforholde samt Cours- og Pengeforholde paa de forskellige Steder, om de forskellige Lasters større eller mindre Fordeelagtighed med Hensyn til Skibenes Indtagende, med mere Saadant, der for Skibsfarten er af Vigtighed. — Det paaligger derfor specielt Directionens Medlemmer at rette sine Bestræbelser paa at tilvejebringe deslige Oplysninger og derom gøre Meddelelse i Samlingerne, ligesom Alt, hvad deraf kan ansees at være af Vigtighed, af Directionen besørger indført i en dertil indrettet Protocol, som bestandig ligger til Eftersyn i Foreningens Locale.

Vil Nogen i Samlingerne holde Foredrag eller bringe under almindelig Discussion nogen Gjenstand af Interesse for Foreningens Medlemmer, har han derom betimelig forud at henvende sig til Directionen.

§ 10.

Under Foreningens Sammenkomster maa intet Slags Spil finde Sted, ligesom al Nydelse af Brændevin eller af dermed tilblandet Drik derfra skal være udelukket.

§ 11.

Til Samlingerne kunne ogsaa Sømandsskolens Elever samt Reisende af Directionen gives Adgang.

§ 12.

Foreningen anskaffer saavidt dertil haves Midler, saadanne Tidsskrifter, Bøger, Korter og Instrumenter m. V., som for dens Formaal maa ansees nødvendige eller ønskelige.

§ 13.

Foreningens Medlemmer er berettigede til at erholde udlaant dens Bøger under saadanne nærmere Betingelser, som af Directionen foreskrives. Hvorvidt ogsaa Korter, Modeller og Instrumenter kunne udlaanes, bestemmes af Directionen.

Ligeledes kan Udlaan af Bøger m. V., efter Directionens Bestemmelse, ske til Eleverne paa Sømandsskolen.

§ 14.

Forslag til Beslutninger, der angaa Foreningen og dens Virksomhed i Almindelighed, maae fremsættes i en Generalforsamling, og kunne ikke afgøres forinden i en paafølgende Generalforsamling, i Indkaldelsen til hvilken de udtrykkelig maae være angivne, og ved hvilken mindst 15 af Foreningens Medlemmer ere tilstede. Forslag til Forandring i eller Tillæg til Foreningens Love udkræve derhos, for at antages, at mindst $\frac{2}{3}$ af de tilstedeværende Medlemmer deri ere enige.

Skibsreder Gunder Olsen
Testator til Sjømandsforeningen

Skibsreder Clemmet Gjeruldsen
Testator til Sjømandsforeningen

I 1876, da sjømandsskolen var gaat ind uten utsigt til at komme op igjen, ophævedes den passus i § 4 som paala direktionen at fungere som denne skoles bestyrelse. Forøvrig blev lovene uforandret like til 1909, da man fandt det fornødent at bringe dem i bedre overensstemmelse med nye tiders krav.

De ukentlige møter holdtes like til 1902 i leiet lokale. Men da foreningen ydet et bidrag av 4000 kr. til indkjøp av N. C. Hammers hus for Sjømandshjemmet, forbeholdt den sig ret til et forsamlingsværelse i denne bygning. Her har den nu sit lokale, et stort værelse, hvis vægger er prydet med et galleri av ældre skutebilleder, som efterhaanden er overlatt til foreningen.

I 1886 anskaffet foreningen fane, et norsk silkeflag, som i 1905, efter unionsopløsningen, blev ombyttet med et „rent“ silkeflag.

Medlemmenes antal, som ved foreningens stiftelse var 80, var i 1874 øket til 108, i 1902 angis det til 72, men er siden igjen øket til ca. 115.

Siden foreningens stiftelse har følgende fungert som formænd:

I. S. Thomle		april	1849—januar	1853
I. C. Knudsen		januar	1853—sept.	1853
Chr. Stephansen	..	sept.	1853—mars	1856
A. Chr. Juell		mars	1856—mai	1865
S. Eyde		mai	1865—januar	1869
Chr. Boe		januar	1869—januar	1871
A. O. Andersen	...	januar	1871—febr.	1876
E. Brønlund		febr.	1876—juli	1904
Chr. Flack		januar	1905—juli	1910
Jens Krøger		sept.	1910—januar	1921
Jac. Thorsen		febr.	1921—januar	1923
W. Kallevig		januar	1923	

Den 25. februar 1899 feiret foreningen sit 50-aars jubilæum. Stiftelsesdagen var, som allerede nævnt, den 13. april; men av hensyn til endel medlemmer som skulde reise bort, blev festen holdt noget tidligere. Paa Raadhuset, hvor souperen

Skibsreder C. H. Johnsen
Æresmedlem

Kaptein H. A. C. Sunne
Æresmedlem

Skibskontrollør Albert Boye
Æresmedlem

Kaptein Ole Jensen
Æresmedlem

var anrettet, tilbragtes under stor tilslutning og i belivet stemning aftenen med taler og sang. Bl. a. blev følgende for anledningen forfattede sang avsunget:

Mel.: Og det var i aaret etc.

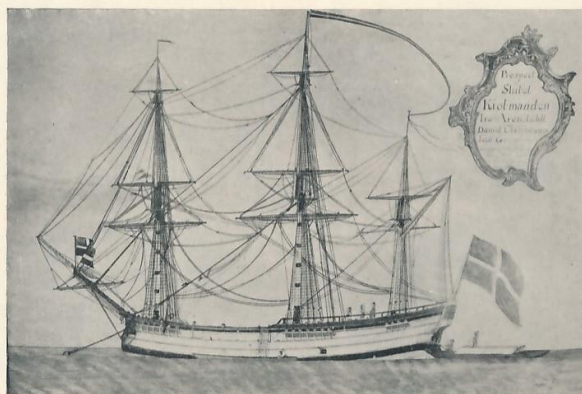
Imens vi her er samlet ved glassenes klang,
Jeg vilde gjerne høre eders mening,
Om ei det kunde passe sig at stemme op en sang
Og hædre jubilaren, vor forening?
Vel har den faat de femti aar paa bagen, det er sandt,
Og *vi* blev ikke yngre i aarene, som svandt,
Men derfor kan vi nok slaa gjækken løs engang iblandt,
Ikvel har vi jo nydelig anledning.

Nu har du altsaa levet i fulde femti aar
Og samlet os til alvor og til gammen.
Til alvor for det meste; i forhandlingerne staar
Om al den mængde, vi har brygget sammen
Til bedste for vort gamle, vort kjære fædreland,
For gutterne, som bor langs dets nøgne klippestrand,
Og vaagne skal vi være, ja alle som én mand,
Det lover vi og siger ja og amen.

Men naar vi saa har strævet og havt vor vagt paa dæk,
Har halet an paa ender og paa braser,
Det smager rigtig godt at kaste hverdagshammen væk;
Man skal ha lidt igjen for alt, man aser;
Og pebes der for skafning, vi altid rede var,
Vi stillede paa pletten og holdt os immer klar
Til „at svinge vor hat“, ja vi aldrig svigtet har,
Naar skipperen bød paa kalaser.

Og saa en skaal da gutter! drik paa lykke og paa held
For femtiaaret, som nu hen er rundet,
En tak til dem, som strævede og sled for vort vel —
Vi mindes kjærligt dem, hvis liv er svundet.
Vi love vil hverandre, vi skal holde trofast vagt,
At fædrelandets ære vi skal holde høit iagt,
Og aldrig skal vi glemme, at den sande styrkes magt
I trofasthed og retsind altid bundet.

A. J. (Andreas Jensen).

„Kjøbmanden“ 1753

Allerede i 1870 udsendte Larviks sømandsforening et cirkulære til landets sømandsforeninger med forslag om en sammenlutning av samtlige foreninger til en landsforening. Tanken fandt sterk tilslutning i Arendal; men man kom denne gang ikke til noget resultat, og det synes at saken meget snart blev opgit. Først i 1901 blev den optat igjen, denne gang av Stavanger sømandsforening i en henvendelse til foreningen i Kristiania. Derfra sendtes saa anmodning til landets sømandsforeninger om at støtte bevægelsen og sende delegerede til et konstituerende møte i Kristiania. Anmodningen blev straks fulgt av Arendals sømandsforening; der blev sendt en delegeret til det berammede møte, og saa fulgte indmeldelsen i fællesforeningen 12. mars 1902.

Før vi gaar over til at gi et kort overblik over foreningens virksomhet i de 75 aar den har bestaaet, tør det være hensigtsmæssig at ta et „tversnit“ av denne virksomhet, for at gi et indtryk av den brogede mangfoldighet av saker som samtidig har været under behandling. Saadanne tversnit har man i de aarsberetninger som blev fremlagt for de aarlige generalforsamlinger. Derfor anføres her en aarsberetning om foreningens virksomhet for et av de aar, da den findes indført i protokollen, nemlig 1881:

„Ligesaa lidt denne som forrige Vinter har man kunnet sætte nogen Skipperskole i Gang, da nemlig det Antal Elever, som efter længere Tids Bekjendtgjørelse i Bladene meldte sig, var for lidet, saa at Sømandsforeningen ved at sætte Skolen i Gang vilde have paadraget sig et større Pengeudlæg, end den kunde med Rimelighed have ventet at faa dækket ved Bidrag af Assuranceforeningen.

En privat Skipperskole drives i Vinter, men har kun liden Søgning. Paa Vedkommendes Andragende har Direktionen lovet, at Sømandsforeningen skal holde Lokale, Lys o. s. v. ved Afgangsexamen og overtage Censuren ved Samme, da Undervisningen drives paa det nærmeste efter Sømandsforeningens Skoleplan.

Assuranceindretningen gav til sidste Jul ca. 800 Kroner til

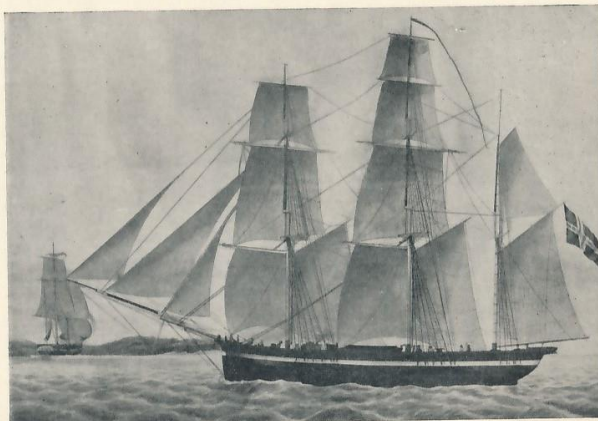
Uddeling blandt forulykkede Søfolks Efterladte og gamle Søfolk. Dette var et mindre Beløb end tidligere og skriver sig fra, at Indretningen lider under samme Skjæbne som de fleste andre Søforsikringsinstituter, nemlig overhaandtagende Uheld. Skal dette vedvare, tør en Forhøielse af Præmierne blive nødvendig. I nærværende Møde bliver Forslag til Forandring i Lovene at afgjøre.

Som sædvanlig har i Aarets Løb været rettet Forespørgsler til os fra andre Byer om vor Assuranceindretnings Love og Virksomhed, hvilke altid prompte ere blevne besvarede.

Den i forrige Aarsberetning omhandlede store Sag, Oprettelse af en almindelig Pensionskasse for Søfolk, har i det forløbne Aar gjort et godt Skridt fremad. I afvigte Sommer afholdtes nemlig i Christiania et Møde af Deputerede fra Landets Sømandsforeninger, hvoraf Resultatet var, at Christiania Sømandsforenings Formand paatog sig at udarbejde Forslag til Oprettelsen af en saadan Pensionskasse. Han har sikret sig Hjælp af kyndige og dygtige Mænd, og sandsynligt vil Forslaget i Løbet af dette Aar komme i Circulation. Ved Sammenhold mellem Landets Sømandsforeninger bør denne Sag kunne drives igjennem i en ikke altfor fjern Fremtid, og dens overordentlig store Betydning for Sømandsstanden er indlysende for enhver, der har lidt Kjendskab til de Vilkaar, hvorunder Standen virker.

Ved forrige Aars ordinære Generalforsamling bemyndigedes Direktionen til af Foreningens Midler at udbetale et Beløb af 200 Kroner som Bidrag til at faa Diakonisser til Byen. Som Medlemmerne maaske allerede bekjendt, har denne Sag nydt Fremme, og i den korte Tid, Diakonisserne har virket i Byen og Omegnen, er deres Virksomhed bleven saa paaskjønnet af mange syge og deres Omgivelser, at man bør anse det ydede lille Bidrag for at være saare vel anvendt.

Der var i forrige Aars ordinære Generalforsamling ogsaa nogen Discussion om at søge foranstaltet Assurance af Hjemreisepenge for Førere af forliste Skibe. Direktionen har senere havt denne Sag under Overveielse, men kom til det Resultat, at den vilde være meget vanskelig at realisere, og at et Forslag til Indretning af en saadan ikke kunde paaregne tilstrækkelig

Bark „Phoenix“ 1839 — Fører O. Andersen

Tilslutning blandt Distriktets Skibsførere, hvisaarsag man ikke fandt Anledning til at foretage noget Skridt i Sagen.

Paa en forrige Vinter i Foreningen udlagt Liste til Tegning af Bidrag til 2de uheldige Lodser, nemlig Henrik Christensen og Jens Tønnesen, indkom et Beløb af 46 Kroner, der af Kassereren i sin Tid blev Vedkommende tilstillet gennem Lodsoldermanden.

Paa Foranledning indgik vi i Mars Maaned til Regjeringen med en Forestilling om, hvor heldigt det vilde være, om den svenske Regjering kunde formaaes til at oprette et Fyr paa den s'kaanske Kyst mellem Sandhamar og Falsterbo helst paa Smygehuk Pynt.

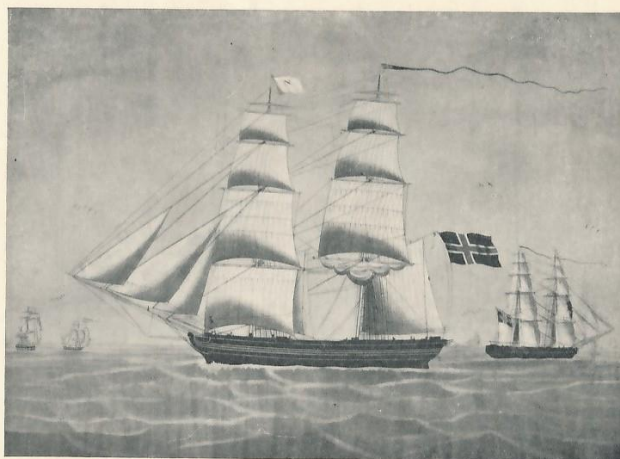
Porsgrund Sømandsforening foreslog ifjor Vaares, at der skulde søges om udvidet Adgang til at faa Nationalitetsbevis i Udlandet. Forslaget vandt dog ikke Tilslutning i vor Forening, hvorom Porsgrund blev underrettet.

I Lighed med hvad flere andre af Landets Sømandsforeninger gjorde, indgik man ogsaa herfra gennem Stedets Storthingsrepræsentant med Forestilling om det Ønskelige i at faa Handelstraktaten med Frankrige fornyet.

Fra Skibsmæglere i Norrbottens Havne modtog vi ogsaa ifjor Vaar jævnlige Meddelelser om Isforholdene deroppe. Den dermed forbundne Udgift til Telegrafporto er saa ringe i Forhold til den Interesse, disse Meddelelser maa antages at have, at man agter fremdeles at fortsætte dermed.

Kragerø Sømandsforening bragte for en Tid siden paa Bane en Foranstaltning, der engang tidligere har været forsøgt baade fra Arendal og fra Christiania, men uden at give noget Resultat, nemlig at erhverve Oplysninger om Forholdene i udenlandske Havne gennem vore Skibsførere og at lade disse Oplysninger udkomme i Trykken. Vi udtalte vor Tilslutning til Tanken og lovede at formaa saavidt muligt dette Distrikts Skibsførere til at støtte Sagen, naar Schemata bleve os tilsendte til Uddeling, men vi har senere Intet hørt fra Kragerø, som derfor antagelig igjen har opgivet Sagen.

En Skibsfører af Foreningen sendte os i Høst Beskrivelse over en av ham besøgt Rhed paa den spanske Kyst, hvilken blev refereret og modtaget med Interesse.

Brig „Ellida“ 1840 — Fører A. Chr. Juel

Fra Amsterdam indløb Beskrivelse over en dersteds anlagt Tørdok, hvoraf Direktionen besørgede et kort Uddrag indrykket i Stedets Blade.

Efter Paalæg i et den 12. April f. a. (1881) afholdt Møde afsendte Direktionen paa Sømandsforeningens Vegne næste Dag en underdanigst Skrivelse til Hs. Majestæt Kongen for at lykønske ham i Anledning af hans Helbredelse efter den Hans Majestæt overgangne farlige Sygdom. Gjennem Statsminister Kjerulf modtog man straks efter en Skrivelse med Hs. Majestæts Tak for den Deltagelse, der fra Sømandsforeningens Side var vist ham.

I Begyndelsen av Mai fandtes der i Bladene en Beretning fra St. Thomas om, at en styg Konflikt dersteds skulde have fundet Sted mellem norske og svenske Skibsførere paa Grund af, at en Skibsfører fra Arendal skulde have heist et norsk Flag med Løve istedetfor et Unionsmerke. Direktionen tilskrev herom straks Konsulen, og fik fra ham til Svar, at vedkommende Skibsfører havde heist det sædvanlige Flag under Gaffelen, men det andet Flag paa sin Baad, at dette var bleven fjernet paa Foranstaltning af en norsk og ikke af nogen svensk Skibsfører, at de norske Skibsførere havde alle misbilliget Anbringelsen af Flaget med Løven, uagtet det kun var paa en Baad, at ingensomhelst Konflikt havde fundet Sted, men at den hele i sig selv ubetydelige Sag have løbet rolig af, og at derfor Beretningen i de norske Blade havde været urigtig. Uddrag af denne Korrespondance med Konsulen besørgede Direktionen indrykket i Bladene.

For Vinteren 1881—82 har Direktionen ligesom forrige Vinter i Haab om Approbation af Generalforsamlingen tilladt sig at bevilge et Bidrag af 200 Kroner til Læseværelset for Søfolk.

Efter nogen Korrespondance frem og tilbage og efter at have holdt nogen Møder i Sagen har man vedtaget at anbefale et af Generalkrigskommissæren foreslaaet Tillæg til de hidtil benyttede Hyrekontrakter, hvorved Meningen er bleven tydeligere, uden at forøvrigt nogen Forandring har fundet Sted.

Paa Foranledning af Formanden i Arendals Skibsassuranceforening diskuteredes i et i December afholdt Møde Spørgs-

Bark „17 Mai“ — Fører Fr. Crawford
Utrustet til hvalfangst paa Sydhavet 1843 — 34 mands besætning

maalet om Vindmøllepumper med det Resultat, at man anbefalede Paabud om deres Anskaffelse.

Fra Skipperforeningen i Christiansund er indkommet Anmodning om at støtte et af den til Regjeringen indgivet Andragende om Anbringelse af et Kystfyr af 1ste Orden paa Fiskeværet Grip. Denne Sag vil blive at behandle iaften.

Gjennem Autoriteterne har været forlangt Erklæring om et fra det franske Marineministerium udgaaet Forslag til international Overenskomst om Forandring af Kommandoordene „Styrbord“ og „Bagbord“, saaledes at dermed skal betegnes den Retning, hvori Skibets Boug skal vendes. Ifjor var samme Sag paa Bane efter Foranledning af Drammens Sømandsforening, og vi har svaret iaar som ifjor, at vi vilde anse Forandringen for heldig.

Fra Marinedepartementet er nylig indløbet Underretning om en Udstilling af Skibs- og Baadmodeller, der skal afholdes i London til Vaaren, ledsaget af Program for Udstillingen og Schemata til Anmeldelser. Direktionen har distribueret disse blandt dem, der kunne antages at have noget at utstille.

Fra Fyrdirektøren har været forlangt Erklæring, om det skulde være hensigtsmæssigt at sløife det ene af de faste Fyre paa Udsire og forandre det andet til Blus eller Blink. Man har svaret, at en saadan Forandring maatte antages at være hensigtsmæssig.

Ogsaa i det forløbne Aar har Direktionen fra vedkommende Assurandører været affordret Erklæring om Skibsofficiers Forhold ved Forlis og har afgivet samme efter bedste Skjøn paa Grundlag av de fremlagte Oplysninger.

Kassererens Regnskaber for Sømandsforeningen for Regnskabsaaret $\frac{1}{10}$ 80— $\frac{30}{9}$ 81 og fra Assuranceindretningen for Regnskabsaaret $\frac{1}{3}$ 80— $\frac{28}{2}$ 81 ere indkomne i rette Tid og have passeret Revisionen uden Antegnelser.“

Den sak som stod først paa foreningens program og la sterkest beslag paa dens interesser i de første aar, var oprettelsen av en sjømandsskole i Arendal. Denne sak blev optat av den

Bark „Ørnen“ ca. 1850

midlertidig valgte direktion umiddelbart efter foreningens stiftelse. Der maatte reises penger, ansættes lærere og skaffes lokale, og der maatte utarbeides plan for skolen. Men arbeidet blev drevet med kraft og gik let fra haanden. En av direktionens medlemmer, toldkasserer Lange, paatok sig at utarbeide utkast til skoleplan. Dette utkast blev fremlagt og vedtat i møte den 27. juni 1849. Planen fik derefter kongelig approbation, og der blev bevilget et aarlig statsbidrag paa 300 spd. Den vestsøndenfjeldske søassuranceforening hadde lovet at tilskyte 150 spd. aarlig, Arendals sparebank likeledes 150 spd. aarlig, begge i 3 aar. Dermed var skolens økonomi sikret.

Man hadde henvendt sig til statsraad Erichsen og kaptein Hagerup angaaende en duelig førstelærer. Der meldte sig dog kun en ansøker, nemlig marineløitnant Chr. Ihlen, som ogsaa blev ansat. Som andenlærer ansattes skipper A. Grunde. Førstelæreren hadde til at begynde med 40 spd., andenlæreren 20 spd. maanedlig. Da der hadde meldt sig 5 elever, besluttedes skolen sat i gang fra begyndelsen av november 1849.

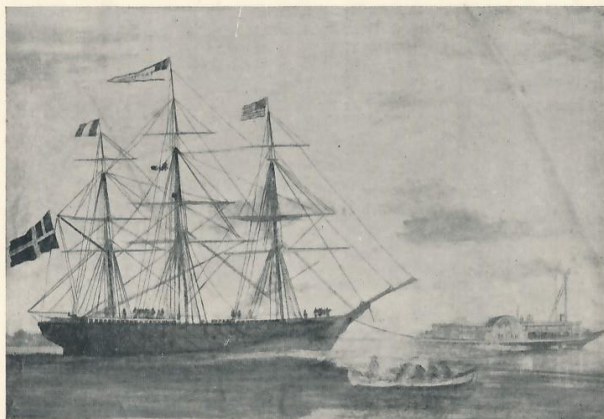
Der var leiet lokale hos Peder Madsen i Stranden, hvor der tillike var bolig for førstelæreren og lokale for sjømandsforeningen. Ifølge planen fungerte denne forenings direktion tillike som sjømandsskolens bestyrelse. Senere tiltraadte et 6te av regjeringen opnævnt medlem.

Saaledes var sjømandsskolen kommet i fuld gang, allerede før sjømandsforeningen hadde faat sine love og var ordentlig konstituert.

Hovedfaget var selvfølgelig navigation; men der meddeltes tillike valgfri undervisning i norsk retskrivning, engelsk, fransk, samt handels- og skibsregning.

Ihlen blev i 1853 avløst som førstelærer av løytnant Diesen, men ansattes paany i 1854 og blev med et par korte avbrydelser staaende til 1867, da han frasa sig stillingen. Hans eftermand blev skibsfører A. O. Andersen.

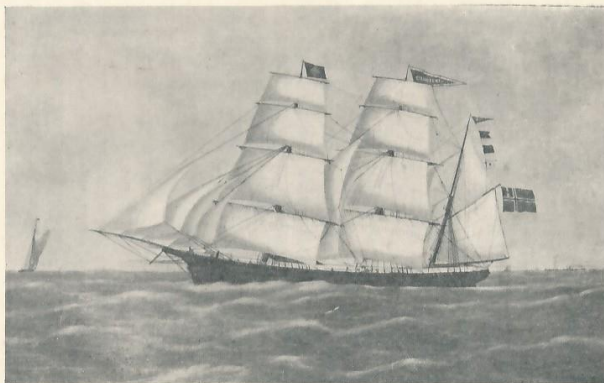
Elevantallet var fra aar til aar i sterk stigning. Vinteren 1860—61 gik det op til 110. Det blev derfor nødvendig baade at sørge for nyt lokale og at ansætte mange hjælpelærere. Men i slutten av 60-aarene oprettedes efterhaanden flere private navigationsskoler, som tok de fleste elever. I 1870—71 var

„Protector“ — Amerikapaket

sjømandsskolens elevantal gaat ned til 38. Vistnok av denne sterke tilbakegang tok assuranceforeningens direktion anledning til at avslaa sjømandsskolens ansøkning om den sedvanlige bevilling. For allikevel at reise det beløp som var den nødvendige betingelse for at beholde statsbidraget, henvendte bestyrelsen sig baade til Sparebanken og Arendals kommune, idet den fremholdt hvor viktig det var at der var billig anledning til at faa grundig undervisning ikke bare i navigation, men ogsaa i andre for vordende skibsførere nyttige fag, og hvilket ufordelagtig indtryk det vilde gjøre at en by med Arendals skibsfart viste saa liten interesse for sjømandsstandes utdannelse. Men man møtte avslag paa begge steder, og bestyrelsen saa sig derfor nødt til at nedlægge skolen.

I de private navigationsskoler som saaledes kom til at avløse den offentlige, blev der utelukkende undervist i den egentlige navigation. Adgangen til undervisning i norsk, engelsk, fransk og handelsregning faldt saaledes bort. Rigtignok hadde denne adgang været litet benyttet, vistnok fordi det store flertal av sjømandsskolens elever hadde nok med at klare de egentlige eksamensfag. Men det kunde allikevel forutsættes, at de som aspirerte til skibsførerstillinger, selv hadde forstaaelse av at deres kundskaper utenfor den egentlige sjømandskap for det meste var meget ringe. Det viste sig ogsaa i virkeligheten, at adskillige søkte at bøte paa en mangelfuld skoleutdannelse ved kostbar privatundervisning. For at imøtekomme de krav som tiden saaledes syntes at stille, tok sjømandsforeningen omkring nytaar 1877 under overveielse oprettelsen av en s. k. skipperskole i Arendal. Saadanne skoler var oprettet flere steder, saaledes i Kristiania og Tønsberg. Efter at ha indhentet oplysninger i disse byer, besluttet direktionen at gjøre et forsøk. Man forutsaa at skolen ikke paa langt nær vilde kunne bære sig, og henvendte sig derfor til Skibsassuranceforeningen om understøttelse, idet man anførte „som argument for en saadan skoles oprettelse netop paa nuværende tidspunkt, at den skjærpede kontrol med skibsførere, hvis gjennomførelse ved lov blot er et tidsspøragsmaal, gjør det i endnu høiere grad end hidtil til en pligt at aabne de unge sømænd den adgang til erhvervelse af de nødvendige kundskaber, der hidtil har været de fleste

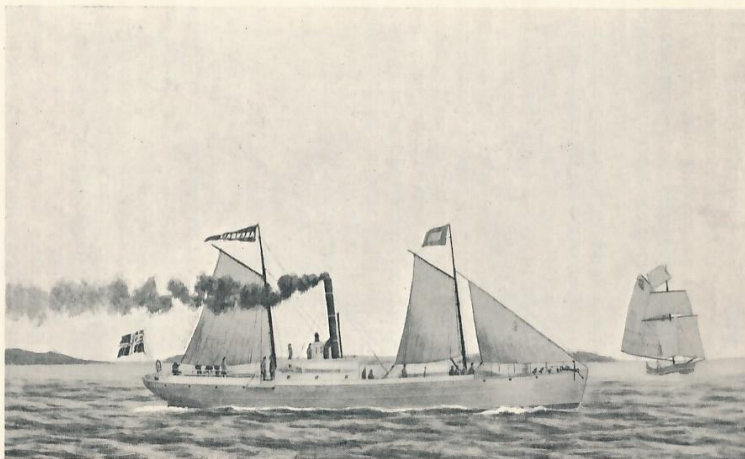

„Chineseren“ 1860-aarene

saagodtsom avskaaret her i distriktet". Uagtet der ikke var kommet noget svar paa denne henvendelse, besluttet man dog at sætte skipperskolen igang, idet sjømandsforeningen overtok den økonomiske garanti. Skolen begyndte i november 1877. Den optok kun elever med navigationseksamen, og undervisningsfagene var: 1. Læren om havari og assurance. 2. Kontraktslære, navnlig forsaavidt angaar certepartier, conossementer og veksler. 3. Det internationale signalsystem, styringsreglene og elementær meteorologi. 4. Norsk. 5. Engelsk. 6. Regning og bokførsel. 7. Skjønskrivning. Undervisningstiden var beregnet paa 6 timer daglig i 6 maaneder. Sjømandsforeningens direktion var skolens bestyrelse.

Skipperskolen gjorde en ret lovende begyndelse. I de første par aar naadde elevantallet til 23. Men allerede høsten 1880 var indmeldelsene saa faa at man ikke vovet at begynde noget nyt kursus. I de nærmest følgende aar forsøkte man at faa skolen igang igjen; men tilslutningen var fremdeles for liten. Dertil kom ogsaa de økonomiske vanskeligheter. Byens 2 assuranceforeninger hadde vistnok ydet et aarlig bidrag; men der blev dog altid et underskud, som sjømandsforeningen i længden ikke magtet at dække. Da desuten ny lov om navigationseksamen var under forberedelse, fandt man det klokest at avvente denne før man gjorde noget nyt forsøk i retning av skipperskole (1885).

Den nye lov om navigationseksamen skulde træde i kraft fra nytaar 1907. H. Henrichsen, som dengang drev byens eneste navigationsskole, erklærte at han ikke saa sig istand til at tilfredsstille de nye krav. I den anledning blev det spørsmål diskutert i sjømandsforeningen, om det skulde være ønskelig at faa oprettet en eksamensberettiget navigationsskole i Arendal. Diskussionen resulterte i at en av Henrichsen og løytnant Strømsø Hansen fremlagt plan med budgetoverslag for en saadan skole fik foreningens tilslutning, og ansøkingen om støtte av stat og kommune blev anbefalet paa det bedste. Efter at den nye sjømandsskole var oprettet, viste sjømandsforeningen fremdeles sin interesse for saken ved like til 1912 aarlig at bevilge 200—400 kr. til skolen, dels til anskaffelse av undervisningsmateriel, dels til fripladser. Likeledes gav

D/S „Arendal“ 1865 — Fører O. N. Hiis — Arendals Dampskibsselskab

foreningen sin støtte da skolen blev forsynet med et mottager-apparat for radiotelegrafi.

I begyndelsen av 1856 fremsatte sjømandsforeningen forslag om at oprette et forhyringskontor i Arendal, og sammenkaldte i den anledning et møte, hvor 95 skibsredere og skibsførere møtte. Her blev forslaget enstemmig vedtat, likesom samtlige tilstedeværende forpligtet sig til ikke at hyre folk uten gjennom kontoret. Der blev valgt 5 inspektører, som bl. a. fik i opdrag at utarbeide regler for dets bestyrelse og virksomhet. Deres forslag blev diskutert og vedtat i møte den 15. mars s. a.

Til bestyrer for forhyringskontoret valgtes N. E. Lunøe. Foruten at sikre fornøden tilgang paa skibsmandskaper, skulde kontoret ogsaa søke at holde sig underrettet om de i distriktet hjemmehørende sjøfolk, føre protokol over deres befarenhet og med hvilke kapteiner de hadde faret, og notere de skudsmaal disse kunde være villige til at meddele. Rederen eller skibsføreren skulde betale kontoret 40 sk. for hver mand; men de forhyrede skulde ikke betale nogen avgift.

For nogen aars vedkommende har man opgave over de forhyredes antal, nemlig:

1860...	1604	forhyrede.
1862..	1633	—
1863...	1730	—
1864...	1797	—
1866...	2139	—
1867...	2179	—
1868...	1671	—

Forhyringskontoret holdtes igang til 1870, da det besluttedes nedlagt, uten at man kan se grunden. Sandsynligvis er ringen blit brutt og konkurrerende private hyrekontorer opprettet. Ialfald finder man, at der nogen aar senere, i 1877, var to private hyrekontorer, nemlig N. A. Fløystads og C. Gjeruldsens. 17. februar 1877 holdtes et møte i sjømandsforeningens direktion, hvor disse to herrer efter indbydelse var tilstede og paa forespørsel erklærte sig villige til at slaa sine to kontorer sammen til et. Denne sammenslutning fandt sted i de nærmeste dage.

„Førsete“ 1867 — Fører H. Christensen

I forbindelse dermed blev enkelte forandringer i forhyringsreglene fastslaat, saaledes at skibet for hver forhyret mand skulde betale kr. 1,25 til kontoret, mens manden selv skulde betale 50 øre, hvorav de 25 skulde gaa til sjømandsmissionen.

Det er nævnt ovenfor, at sjømandsforeningens forhyringskontor bl. a. havde hat den opgave at tilveiebringe skudsmaal for de folk det forhyrte. Den samme tanke blev nu gjenoptat i en anden form, idet der inden sjømandsforeningen blev arbeidet for at gjøre det til fast praksis, at hver avmønstret sjømand fik et skriftlig skudsmaal av sin kaptein. Der var nogen dissens om hvorvidt man skulde indføre sedler med trykte skemaer i likhet med de engelske discharges eller „karakterbøger“; men man bestemte sig for det sidste. I karakterbøkene var rubrikker for duelighet, opførsel og befarenhetsgrad, og karakterene var Meget Godt, Godt og Maadeligt. Disse bøker kom snart i meget almindelig bruk. I tiden april—december 1877 var der utdelt omtrent 2000 eksemplarer.

Det hænder forholdsvis ofte at sjøfolk ved forlis eller sjøskade mister sit tøy og derved lider et følelig tap. For at bøte paa denne ulempe var der paa flere steder i landet oprettet assuranceforeninger for sjøfolks tøy. Tanken om at stifte en lignende indretning i Arendal synes at være kommet op i sjømandsforeningen i 1868. I møte den 12. februar 1869 blev den endelige beslutning fattet. „Navnlig enedes man om, at eventuelt Overskud vilde blive at anvende til Hjælp for trængende Sjøfolk og deres Efterladte, fortrinsvis saadanne, som selv have assureret i Indretningen — — hvorhos Enhver af de Tilstedeværende tegnede sig som Garantister for 20 Spd.“ Endvidere blev der nedsat en komite av 5 medlemmer for at utarbeide forslag til love. Komiteens medlemmer var J. Stephansen, E. Brønlund, A. Jensen, O. Gjeruldsen og Chr. Boe.

Lovforslaget blev fremlagt og væsentlig uforandret vedtat paa generalforsamlingen 26. februar 1869.

Ifølge lovene blev assuranceindretningen bestyret av sjømandsforeningens direktion. En skibsfører hadde adgang til at assurere for indtil 150 spd., en styrmand eller tømmermand

Skibe paa havnen ca. 1870

indtil 50 spd., en underordnet indtil 30 spd. Disse beløp blev forhøiet i 1893. Præmien fastsattes foreløbig til 3 pct. pr. aar. Forretningsfører blev N. A. Fløystad.

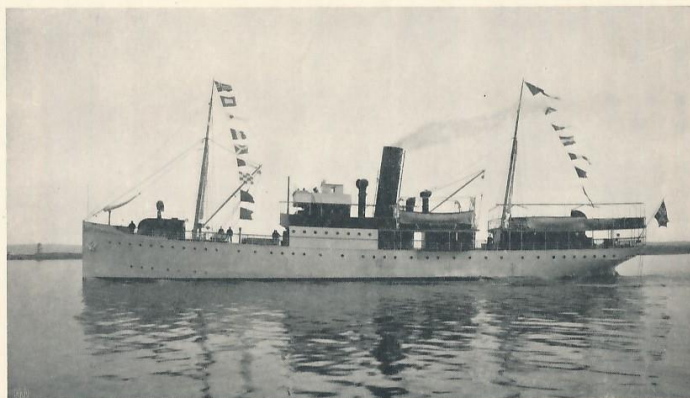
Assuranceindretningen traadte i virksomhet vaaren 1869 med det grundfond garantistene hadde tegnet (2000 spd.), og fik snart betydelig tilslutning. I anden halvdel av 1870-aarene tegnedes aarlig 1600—1700 policer, og det anføres i 1877 at omtrent halvdelen av de paamønstrede sjøfolk assurerte sit tøy. Fra 1878 begyndte man aarlig at utdele en del av indretningens overskud som understøttelse. Det største beløp som blev utdelt paa engang, var 2226 kr. Dette var i 1879. Men fra begyndelsen av 80-aarene antok sjøulykkene et saadant omfang, at aarsregnskapet oftere viste tap, og fra 1887 av blev der intet tilovers til utdeling.

Især i tiden efter 1900 gik assuranceindretningen meget tilbake. Den væsentligste grund dertil var maaske at der var blit oprettet konkurrerende indretninger. Men i ethvert fald er det sjømandsforeningens assuranceindretning som først har git stedets sjøfolk anledning og vænnet dem til at assurere sine effekter.

I 1916 tok man under overveielse at oppløse assuranceindretningen, og efterat nogen forandringer i lovene var vedtat, hvorved bl. a. blev bestemt hvad man i tilfælde av oppløsning skulde gjøre med indretningens midler, blev avviklingen besluttet det følgende aar.

En assuranceindretning som vistnok ikke direkte er stiftet av sjømandsforeningen, men som dog blev stillet under dens ledelse, er „Broderbaandet“.

I 1883 laa adskillige norske skibe i Veracruz under en gulfeberepidemi som bortrev mange sjøfolk. Fire skibsførere fra Arendal, nemlig Jens Berge, Christian Aasen, Michal Olsen og Bernt Johan Nielssen, sammenkaldte i mai s. a. norske skibsførere til at møte paa Jens Berges skib „Valkyrien“. Her enedes man om at oprette „Dødsfalds- og Pensionsindretningen Broderbaandet“. Væsentlig efter amerikansk mønster blev der utarbeidet et foreløbig forslag til statuter; men samtidig besluttet

S/S „Norge“ — Fører Oscar Knudsen — Arendals Dampskibsselskab

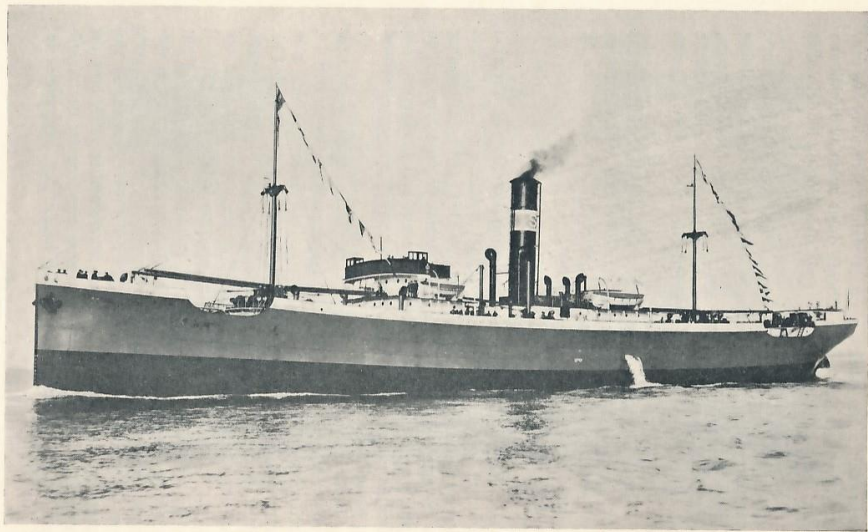
stifterne at stille indretningen under bestyrelse av Arendals sjømandsforenings direktion og la statuten revidere av den. I november s. a. blev dette arbeide optat av en av direktionen nedsat femmandskomite, som fremla sit forslag og fik det vedtat i december.

Omkring 1900 hadde „Broderbaandet“ ca. 300 medlemmer. Indretningen hadde en dødsavdeling som utbetalte erstatning til avdøde medlemmers efterlatte, og en pensionsavdeling som, efterat det lovbestemte fond (26 000 kr.) var oparbeidet, utdelte aarsoverskuddet til pensionsberettigede medlemmer. Denne avdeling traadte i virksomhet 1895.

Ogsaa „Broderbaandet“ blev opløst i 1918. Foreningens kapital blev fordelt mellem medlemmerne, men en rest sammen med endel andre midler blev hensat til et fond, som fik navnet „Broderbaandets hjælpefond“.

23. februar 1870 indløp til sjømandsforeningens direktion skrivelse fra dr. F. Kittel angaaende oprettelse av et „Sailors Home“ i Arendal. I betragtning av den sterke tilstrømning av fremmede sjøfolk til byen, vilde vistnok en saadan institution været meget gavnlig. Saken maatte allikevel henlægges, „da direktionen fandt at der for tiden ikke var den fjerneste utsigt til planens realisation.“

Først henved 30 aar senere kunde tanken optas igjen under gunstigere forhold. I et møte i sjømandsforeningen den 14. december 1898 blev oprettelsen av et „Sailors Home“ atter bragt paa bane med det resultat, at Clemet Gjeruldsen, Chr. Flack og Jens Berge efter anmodning paatok sig at undersøke om der skulde være anledning til at faa et saadant hjem opprettet. Et legat fra 70-aarene, som oprindelig var stiftet i andet øiemed, var ved forandret beslutning siden den tid blit staaende for at anvendes til hjelp ved oprettelsen av et sjømandshjem, naar skridt dertil maatte bli foretat. I et møte som dette legats bestyrelse tillikemed tre medlemmer av sjømandsforeningens direktion holdt 20. december 1899, blev det besluttet at kjøpe Chr. N. Hammers eiendom for der at indrette et sjømandshjem og skaffe lokaler for læseværelse for

S/S „William Blumer“ — 6200 D. W. — Fører Harald Jensen — C. H. Sørensens rederi

sjøfolk, for stuertskolen og for sjømandsforeningen. Til kjøpet vedtok sjømandsforeningen at bidra med 4000 kr. Sjømandshjemmet traadte i virksomhet det følgende aar.

Til det ovenfor nævnte læseværelse for sjøfolk, som er opprettet omkring 1880, har sjømandsforeningen aarlig bevilget et bidrag paa 150—200 kr.

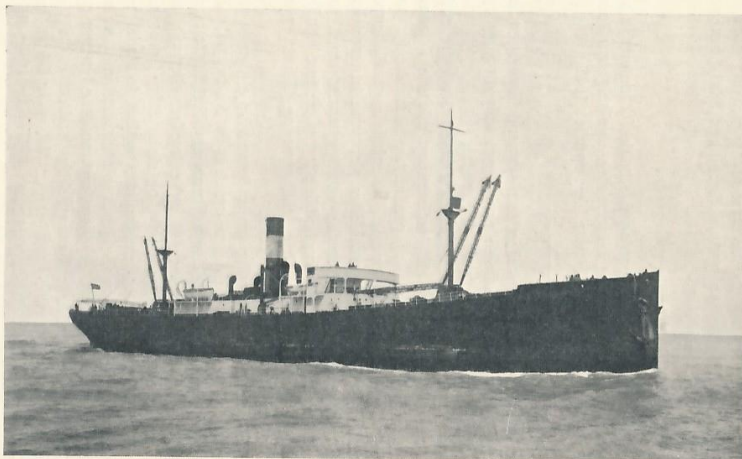
I 1897 optok sjømandsforeningen arbeide for opprettelse av et kontrollkontor for nautiske instrumenter, foreløbig kun kompasser og lanterner. Dette kontor blev opprettet 1899.

Blandt saker av mere lokal art som sjømandsforeningen har ofret et ihærdig arbeide, kan endnu nævnes opplysning og oppmerkning av begge indseilinger til Arendal.

Forslag om at opprette et indseilingsfyr ved den østre ende av Tromsund blev indgit til fyrdirektøren allerede i januar 1883. Den første plan gik ut paa at faa et mindre fyr paa Bonden. Senere gik man over til at anbefale gasolielamper paa Bonden og Skindfeldtangen. Efter gjentagne henvendelser til fyrdirektøren, og efterat stedets stortingsrepresentant paa sjømandsforeningens anmodning hadde bragt saken fore i tinget, blev fyrlygtene anbragt paa Skindfeldtangen og Gitmertangen og sat i funktion i november 1887.

I 1884 fremkom der forslag om en forandring av fyrene paa Torungene. Inden sjømandsforeningen var der fra begyndelsen stemning for enten at gjøre Store Torungen til et første rangs fyr og redusere Lille Torungen til indseilingsfyr, eller at gjøre Lille Torungen til første rangs fyr og sløife Store Torungen. Senere (i 1886) fandt man betænkelighet ved at foreta nogen-
somhelst forandring. Som bekjendt blev saken mange aar senere ordnet saa, at der blev opført nyt moderne fyrtaarn paa Store Torungen, mens Lille Torungen blev sløifet.

Arbeidet for at faa en taakelur paa Torungen begyndte i 1891. Det blev paapekt at dampskibe i taaket veir oftere undlot at anløpe Arendal og søkte land under Oksø og Jomfruland, hvor man hadde taakesignaler at rette sig efter. Allikevel

S/S „Ullstad“ — 7300 D. W. — Fører Berglund — Grefstads rederi A/S. Disp. Peter Dedekam

var det først efter ihærdige anstrengelser fra sjømandsforeningens og handelsstandens side at en taakelur blev anbragt paa Torungen. Arbeidet for at faa telefonforbindelse med Torungen har hittil været forgjæves.

I det hele tat kan det vel sies at de fleste forbedringer i stedets fyrvæsen skyldes sjømandsforeningens initiativ. Saaledes fyrlygter paa Skotteholmen, Haaholmsboen, Mærdødden og Torungen.

Sommeren 1869 var trælastfragtene paa Østersjøen blit saa lave at man neppe kunde seile i denne fart uten med tap. Mot høsten viste de tendens til at stige, saa at der vaktet haab om bedre tider. Men allerede i begyndelsen av 1870 blev tilstanden igjen haabløs, dels paa grund av det altfor rikelige tilbud av tonnage, dels paa grund av mæglernes spekulationer og jobberier.

I den anledning blev paa et møte i Arendals sjømandsforening 11. februar 1870 fattet følgende beslutning: „De for Øieblikket udbydende Trælastfragter bør refuseres og Sjømandsforeningens Direktion straks sammenkalde et større Møde af Byens og Omegnens Skibsrhedere for at enes om fælles Optræden mod Jobberiet i Fragtforretningerne.“

Denne beslutning blev telegrafisk meddelt sjømandsforeningene i Grimstad, Kragerø, Brevik, Porsgrund, Larvik, Tønsberg, Kristiania, Fredrikstad, Drammen, Kristiansand, Stavanger og Bergen med anmodning om at arbeide i samme retning.

Det i Arendal i sakens anledning avholdte møte (14. febr.) blev besøkt av ca. 130 skibsredere, dels fra Arendal og omegn, dels fra Grimstad og Tvedestrand. Her blev enstemmig besluttet at man skulde iagttæ en tilbageholden stilling og refusere trælastfragter som ikke laa mindst 10 % over de gjældende.

Ogsaa i de andre interesserte norske byer blev der holdt lignende møter, som alt i alt gav Arendalsresolutionen sin fulde tilslutning.

Det tør formodes at denne faste og enige optræden fra skibsredernes side bragte trælastfragtene noget iveiret. Men

Toldboden

som bekjendt utbrøt sommeren 1870 den tysk-franske krig, som satte nyt liv i fragtmarkedet.

I 1885 blev der gjort et forsøk paa at faa istand en lignende sammenslutning. Tanken kom denne gang fra Sverige, fra de bohuslenske rederier; opfordringen til sammenslutning blev gennem konsul Lundgren i Strømstad oversendt til Grimstad handels- og sjømandsforening, som gav tanken sin tilslutning og anmodet Arendals sjømandsforening om at slutte sig til. I den anledning holdt Arendals sjømandsforening et møte den 27. februar, hvor mange av stedets skibsredere var tilstede. Deltagerne fandt vistnok at fragtene var saa smaa at farten ikke betalte sig, men ansaa dog en samlet optræden for at være unyttig, idet de mente at grunden til de lave fragter laa i overproduktionen av tonnage.

Fra det øieblik da der var stiftet sjømandsforeninger rundt omkring i landet, var det dem som sat inde med den største sakkyndighet i alle spørmaal som angik sjøfarten. Det var derfor en selvsagt ting at forslag til love og andre foranstaltninger sjøvæsenet vedkommende blev sendt sjømandsforeningene til betænkning. Sjøfartsloven, navigationsordningen, lods væsenet, fyrvæsenet osv. gav rikt stof til ordskifte. Ved at gjennomgaa Arendals sjømandsforenings forhandlingsprotokoller finder man at et meget stort antal av møtene har været optat av den slags diskussioner. For bare at nævne nogen eksempler: Forslag til ny lodslov behandlet 1867, forslag om tillæg til sjøfartsloven 1880, forslag til kosthoidsregler 1880, forslag til ny sjøfartslov 1883—84 og 1888—89, forslag til forskrifter angaaende sundhetsforanstaltninger og sikkerhetsforanstaltninger ombord i skibe 1893—94, forslag til ny lodslov 1894.

Saavel for at antyde sakenes art som for at vise Arendals sjømandsforenings stilling til de forskjellige spørmaal, skal her i korthet redegjøres for behandlingen av nogen av de saker hvori foreningens betænkning blev æsket.

Cirkulære fra marine- og postdepartementet av 7. juli 1865 med forslag til plan for høiere sjømandsskoler blev behandlet i direksionsmøte 2. oktober s. a. I direktionens betænkning

uttales: „Directionen kan vel ikke benægte Ønskeligheden af en større Uddannelse hos de norske Skibsførere saavel som hos enhver anden Samfundsclasse, men kan dog ikke indsee Nødvendigheden af, at Staten og Communen, ved Oprettelse af nogen højere Lærestalt, bidrager noget dertil.“

„Directionen troer at have den Erfaring for sig, at den Skibsfører, der vil søge at uddanne sig i theoretisk Henseende noget over det Almindelige, har rig Anledning dertil, dels ved Selvstudium, og dels ved Privatundervisning, uden at Staten eller Communen behøver at assistere ham dermed. Det er vistnok saa, at enkelte Lande, t. Ex. Sverrig og Frankrig, med Hensyn til theoretisk Dannelse fordre mere af sine Skibsførere, end hvad der fordres hos os; men sammenligner man begge disse Landes Udvikling i Skibsfarten med vort Lands, da finder man visselig, at vi, med vores maaske til en Del mindre theoretisk uddannede Skibsførere, have gaaet ualmindelig raskt fremad, paa samme Tid som de nævnte Lande, med forøvrigt samme, ja endogsaa større Resourcer, have, om ikke gaaet tilbage, saa dog i Forhold til os staaet ganske stille.“

I 1870 blev der i stortinget fremsat forslag om udvidet adgang for andre end udeksaminerte skippere til at føre skib (vel kun paa kortere farvand). Forslaget blev forelagt sjømandsforeningen gennem Nedenes amt og enstemmig anbefalet til forkastelse.

„Skjønt Arendals Sjømandsforening holder sig forvisset om, at en Lov som den foreslaede kun vilde blive af ringe praktisk Betydning, idet man ikke kan troe, at nogen Assuranceforening vilde indlade sig paa at assurere Skib eller Last uden de Garantier for Duelighed hos de Befalende, som ligge i Skippercificat, — og uden Assurance seiler man i vore Dage kun sjelden — saa maa man dog under de forhaandenværende Omstændigheder fraraade at Forslaget bliver Lov. Sjømandsforeningen finder det nemlig høist betænkeligt nu at bryde med det System eller løsne paa de Baand, under hvilke vor Skibsfart hidtil har virket og ført til saa gode Resultater. — — At Navigationskundskab skulde være overflødig for Fart paa Nordsøen og Østersøen kan man ikke indrømme, al den Stund det er vist, at disse Farvand i højere Grad end de fleste

andre lægge Beslag paa de Befalendes Kyndighed, Sømands-
erfaring og Conduite.“ (8/12 1871).

I begyndelsen av 1879 behandledes marinedepartementets forslag til forandret reglement for navigationseksamen, som bl. a. gik ut paa at gjøre den høiere navigationseksamen obligatorisk for skibsførere. Sjømandsforeningens majoritet fraraadet en saadan bestemmelse. „Der var inden Forsamlingen overveiende Pluralitet for at fraraade nogen tvungen høiere Navigationsexamen. Man gik ud fra, at man, før et saa storartet og bekosteligt Apparat sattes igang, maatte have paa-
lidelige Beviser for, at en Forandring i de i saa Henseende bestaaende Forhold maatte vise sig nødvendig eller ialfald ønskelig, enten fordi Mangelen af en tvungen høiere Examen havde vist uheldige Resultater for vor Fart, eller fordi man fra de Lande, hvor en saadan Eksamen allerede nu er indført, havde Erfaringer, der viste, at vor Skibsfart paa Grund af Skibsførernes mangelfulde Uddannelse var de omtalte Landes underlegen. Man kan imidlertid ingenlunde indrømme at saa er Tilfældet. De gjensidige Assuranceforeningers Aarsberetninger og den Præmie, hvorfor Kaskoforsikring i vort Land kan effektueres, taler med Kjendsgjerningenes slaaende Magt til Fordel for den norske Skibsførerstands Dygtighed og Evne til at klare sit Skib i den mangeartede Fart, hvori vor Handelsflaade er beskjæftiget. Naar noget Sidestykke dertil ikke af nogen anden sjøfarende Nation kan opvises, synes dette paa det evidenteste at godtgjøre, at den obligatoriske høiere Examen ikke har givet de Lande, hvor den er indført, nogen Formon for os.“

Majoriteten mente at et tilstrækkelig antal skippere selv vilde sørge for at utvide sine teoretiske kundskaper uten eksamenstvang. En minoritet mente at dette ikke kunde paa-regnes, og foreslog høiere navigationseksamen gjort obligatorisk for skibsførere paa længere farvand.

Da denne sak kom op igjen i begyndelsen av 80-aarene, viste det sig imidlertid at stemningen inden foreningen hadde forandret sig noget, idet der var stor pluralitet for at skibsførere, ialfald paa længere farvand, skulde ha tvungen høiere navigationseksamen omtrent av samme omfang som den allerede eksisterende frivillige, men med tilføyelse av endel bifag, som

meteorologi, norsk og engelsk. Pluraliteten mente at skipper-skolens skjebne tilstrækkelig hadde godtgjort, at vordende skibsførere ikke viste tilstrækkelig interesse til uten tvang at underkaste sig en eksamen, mens en sterk minoritet hævde det gamle standpunkt: at de norske skibsførere viste sig fuldt konkurrancedygtige, og at „staten ikke burde gripe ind i forhold, som maa antages bedst at ordne sig selv gjennom bedriftens egen utvikling.“ (18/1 1884).

Forslag til en „spisetakst“ blev først fremsat av Kristiania sjømandsforening i januar 1876. Ved en foreløbig avstemning i et ikke meget talrikt møte i Arendals Sjømandsforening viste det sig at der var en sterk minoritet (7 mot 11) for forslaget; men det kan dog ikke sees at være blit optat til fornyet behandling.

Et forslag i samme retning fra flere skibsførere, som fremkom det følgende aar, blev likeledes henlagt.

Høsten 1879 indkom gjennom byfogden indredepartementets skrivelse av 15 juli s. a. ledsaget av „forslag til kostbestemmelser for mandskapet paa norske handelsskibe“ utarbeidet av direktionen for det civile medicinalvæsen. Departementet ønsket sjømandsforeningenes erklæring „dels om, hvorvidt der kunde antages at være grund til at bevirke utfærdiget et reglement som det omhandlede — — dels om, hvorvidt der haves noget at bemerke“ ved det oversendte specificerte forslag.

Pluraliteten inden foreningen var principielt imot indførelse av et kostholdsreglement, idet den mente, „at kostholdet paa de allerfleste skibe i den senere tid var bleven saa godt, at mandskaberne neppe vilde finde sig tjente med et reglement. Minoriteten mente, at dette dog kunde medføre sin nytte for skipperen baade ligeoverfor mandskapet og ligeoverfor rederne.“

Forsaavidt reglement skulde indføres, foreslog man endel forandringer i det foreliggende forslag. Forandringene gik især ut paa at fastsætte noget større rationer for enkelte artiklers vedkommende (f. eks. brød, kjøt og vand), tildels ogsaa at gi skipperen noget større frihet.

I ovennævnte cirkulære uttalte departementet „at man skulde

anse det ønskeligt at faa det omhandlede forslag prøvet ved foreløbig indførelse paa skibe i forskjellig fart.“ I begyndelsen av 1883 kom en ny opfordring fra departementet til at anstille saadanne forsøk. Sjømandsforeningens majoritet var fremdeles imot; men en minoritet uttalte sig for, og denne nedsatte en komite av 5 skibsførere, som utarbeidet et forslag i overensstemmelse med foreningens tidligere beslutninger. Dette forslag blev trykt og utdelt til skibsførere som maatte ansees villige til at prøve det.

^{11/11} 1890 blev det av skibsførerforeningen stillede spørsmål: „Bør spisereglement fastsættes ved lov?“ besvaret benegtende, „dels fordi et fællesreglement for de mange forskjellige ruter, hvori vore skibe seiler, er umuligt, og dels fordi kostholdet nutildags ikke trænger til at ophjælpes ved noget reglement.“

Sidst i 1893 kom kostholdsreglementet atter paa bane, foranlediget ved et nyt forslag utarbeidet av en kongelig kommission. Forslaget gav kun anledning til faa bemærkninger. Endel medlemmer hævdede pluralitetens gamle standpunkt, at reglement var overflødig, med den tilføjelse, „at det let kan afstedkomme konflikter mellem skipper og mandskab.“

Kostholdsreglementet blev ikke mottat med udelt tilfredshet. Det ser man av følgende forespørsel til sjømandsforeningen fra en skibsfører i utlandet.

„Da Direktionen for Arendals Sjømandsforening muligens er bekjendt med Sørrettens Anskuelse om Proviant eller Madtillavningen ifølge det udkomne Kostholdsreglement, tillader undertegnede sig ærbødigst at faa Foreningens Anskuelse udtalte i følgende Punkter, der vil lede til Tvivl:

- 1) Der opføres 1000 Gr. Mel; hvorledes skal dette benyttes? Kan Skibsføreren benytte det til at lade bage Brød af, eller levere det ligefrem til Mandskabet? Eller Mandskabet, kan det fordre sig det tillavet med den for Madlavningen nødvendige Melk og det nødvendige Sukker i den Udstrækning at det tilberedes dem som Sukkerbrød, Tærte eller andet fint Bagverk?
- 2) Erter eller Bønner, Gryn eller Ris gives daglig i tilstækkelig Mængde, men hvorledes tillavet? Skal de benyttes til

Suppemaad, hvorfor da ikke anført? Eller skal de med Melk og Smør opstaves og for Risens Vedkommende med Sukker, Melk og Smør tillaves som Ris-Pudding eller Kage, eller skal de gives tilstrækkelig til begge Dele, til Suppemaad og Efterret?“

I nær forbindelse med kostholdet staar de hygieniske forholdsregler. Da det i seilskibsfartens sidste glansperiode var almindelig at saavel ruf som kahyt var oppe paa dækket, var mandskapets opholdssted i det hele tat sundt. Hvad det i hygienisk henseende kunde bli tale om, var derfor især forsigtighetsregler hvor der hersket smitsomme sygdommer, eller naar man hadde daarlig drikkevand, samt behandlingen av sygdommer og yttre skader.

Den første tanke inden sjømandsstanden synes at ha været rettet paa medicinkisten. I 1868 bragte Bergens skipperforening i forslag at utvirke en lov som paabød at skibsførerne skulde ha et bestemt kvantum medicin med tilhørende bruksanvisning ombord. Dette forslag blev sendt landets sjømandsforeninger til erklæring, og hadde allerede faat tilslutning i Stavanger, Trondhjem og Kristiansand. I Arendal, hvor forslaget blev behandlet 11. december 1868, var der enighet om at en saadan lov var upaakrævet. „Man kan efter den Erfaring, man for dette Steds Vedkommende har, — — ikke skjønne, at nogen Mislighet finder Sted. Søfartsloven paabyder, at enhver Skibsfører skal medtage fornøden Medicin efter de Bestemmelser, som af Kongen maatte blive givne. Uagtet man ikke er bekjendt med, at nogen saadanne Bestemmelser er afgivne, er det dog en courant Sag her i Egnen, at Skibsførere — — medtager saadanne Mediciner, som de forstaar at anvende ved almindelig forekommende Tilfælde og efter Farvandets Beskaffenhed.“

I 1893 oversendtes, i forbindelse med det ovenfor nævnte nye forslag til kostholdsreglement, departementets forslag til sundhetsforanstaltninger ombord i skibe. Dette forslag blev behandlet i sjømandsforeningen i november og december s. a. Dr. F. Kittel, som var medlem av foreningen, var tilstede og gjennemgik forslaget for medicinkistens vedkommende. Nogen enkelte bemerkninger blev gjort ved det departementale forslag.

Dr. Kittel hadde allerede tidligere vist sin interesse for saken ved at holde foredrag om sundhetsvæsen i sjømandsforeningen, og paa hans foranledning blev i erklæringen departementets opmerksomhet henledet paa „ønskeligheten av at der paa offentlig bekostning kunde bli avholdt populære foredrag med demonstrationer for skibsofficerer i hygiene og foreløbig behandling av tilskadekomne.“

I cirkulære av 5. oktober 1896 utbad forsvarsdepartementet sig sjømandsforeningens erklæring om hvorvidt der skulde være grund til at gjøre sykepleie til obligatorisk fag i sjømandsskolene med tvungen prøve for skippere eller styrmænd. Sjømandsforeningen anbefalte at en eksamen i sykepleie blev sat som betingelse for at faa skippercertifikat, paa følgende vilkaar: 1. Det offentlige foranstalter om vinteren avholdt kursus til hvilke sjøfolkene har adgang mot en billig betaling. 2. Prøve blir ikke at avlægge i forbindelse med navigations- eller skippereksamen, da til hver av disse elevens tid er fuldstændig optat med hvad der allerede kræves.

I de to følgende vintre, 1897 og 1898, holdt dr. S. Høyer paa sjømandsforeningens foranstaltning kursus i sykepleie for sjøfolk.

I 1904 forelaa til behandling den s. k. Beri-beri-kommissions „Forslag til forskrifter om medicinforsyning og kosthold paa norske skibe.“ Der blev nedsat en komite bestaaende av de forhenværende skibsførere A. J. Grefstad, Jens Berge og Th. Andersen til at gjennemgaa forslaget og fremkomme med de bemerkninger som de maatte finde paakrævet. De forslag til forandringer som denne komite fandt sig beføiet til at fremsætte, gik væsentlig ut paa at gjøre reglene mere praktiske og mindre vidtløftige. Bl. a. advaret komiteen mot visse slags hermetik som hadde vist sig litet holdbare i tropene, fremholdt det sundhetsgavnlige i bruken av haardt brød ved siden av det myke, og gjorde opmerksom paa at medicinkistene var blit saa vidtløftige at skibsførerne ikke turde indlate sig paa at tilberede de forskjellige medikamenter, men i sygdomstilfælde holdt sig til de gamle kjendte husmediciner, hvorav følgen blev at størstedelen av medicinkistens indhold blev liggende ubrukt til det maatte kasseres og erstattes med nyt.

Minebøssen

Den opgave Arendals sjømandsforening fra begyndelsen havde stillet sig, var at fremme stedets og landets skibsfart og virke til gavn for de sjøfarende, saavel under- som overordnede. Denne opgave har foreningen aldrig tapt av syne. Derimot har den altid søkt at holde sig utenfor den politiske strid og stadig avvist opfordringer til at delta i politisk agitation og politiske demonstrationer. Saaledes i juni 1892, da den blev opfordret til at stille sig i spidsen for en demonstration for kongemagten kontra det politiske venstre, i november 1894, da den blev opfordret til at opstille valgmandsliste, og i november 1896, da den blev anmodet om at samvirke med et bestemt parti ved formandskapsvalget. Men det har naturligvis ikke været til at undgaa, at den har maattet stille sig paa den ene eller paa den anden side i de politiske saker som ifølge sin natur maatte behandles i foreningen, og at dens politiske sympatier og antipartier ved saadanne leiligheter er kommet for dagen. Dette gjelder særlig flagsaken og konsulatsaken.

I anledning av det Berner'ske forslag om at unionsmerket skulde fjernes fra handelsflaget, sammenkaldte sjømandsforeningen et møte paa Arendals raadhus 25. februar 1879. Dette møte blev besøkt av noget over 250 skibsførere og skibsredere. „Under Diskussionen optraadte een Taler mod Betimeligheden af Sjømandsforeningens Optræden, men han udtalte sig ikke om Sagen selv, og han deltog ikke i den efter Diskussionens Afslutning stedfundne Votering. De øvrige Talere gjorde gjældende, at det er under det nuværende Flag, det har lykket vore foretagsomme Redere og dygtige Skippere at drive vor Flaade op fra en af de mindre til en af de største og derved skaffe vort Land et Navn, som det paa ingen anden Maade i det forløbne korte Tidsrum kunde have erhvervet sig, og at det derfor maatte være baade en Ret og en Pligt at udtale sin Mening om det foreliggende Lovforslag, der tilsigtede en saa væsentlig Forandring i Flaget, og Forandringen selv betegnedes af alle Talere som i enhver Henseende uheldig.“ Efter diskussionen vedtok man enstemmig en protest, som blev indsendt til odelstinget.

Den 8. august 1882 sendte direktionen følgende skrivelse til tre norske forretningshuse i New York, London og Hamburg resp.:

„Da i 1879 nogle Politikere hertilands fremsatte Forslag om, at Unionsmærket skulde fjernes fra det norske Flag, mødte dette Forslag Modstand fra den største Del af Landets Sjømandsforeninger og blev heller ikke bifaldt af Stortinget. Men da det samme Parti nu har optaget Sagen igjen ved at erhverve Udtalelser fra følgende amerikanske Blade 1) Perth Amboy Republican, 2) New York Journal of Commerce og 3) The Nautical Gazette, New York, for at Fjernelsen af Unionsmærket vilde give en klarere Forestilling om de to Landes absolute Uafhængighed, og at det ikke vilde skade Landenes Handel eller Sjøfart, dersom deres Flag var uden Unionsmærke, tillader man sig herved at bede Dem velvilligst formaa Redaktionen af New York Herald (Shipping Gazette) (Børsenhalle) til at afgive Svar paa følgende Spørgsmaal:

- 1) Betragtes Unionsmærket i Norges og Sveriges Flag som Tegn paa, at det ene Land er det andet underordnet eller afhængigt af samme?
- 2) Anser man det klogt at foretage nogen Forandring med et Flag, der har vundet saadan Anseelse som det norske i sin nærværende Skikkelse?
- 3) Giver Unionsmærket i Flaget Anledning til Forveksling, saaledes at man antager et norsk Skib for et svensk eller omvendt?

For en aaben Besvarelse af disse Spørgsmaal vil man være vedkommende Redaktion meget forbunden, og beder man den hermed forbundne Uleilighed undskyldt.“

Det kan ikke sees at vedkommende redaktion har efterkommet anmodningen, og der foreligger bare svar fra en af de forretningsmænd man havde henvendt sig til, datert London 24. august 1882:

„Hr. E. Brønlund p. t. Formand i Sjømandsforeningen
Arendal.

Jeg har modtaget Deres Skrivelse af 8. ds. og har indsendt en Oversættelse til Redaktionen af Shipping Gazette, har ogsaa idag talt med Redaktøren, som har lovet at studere Spørgsmaalet og lade mig vide, om han kan udtale sig om det. Min Mening er, at man i Redaktionen ikke ved, hvorledes det

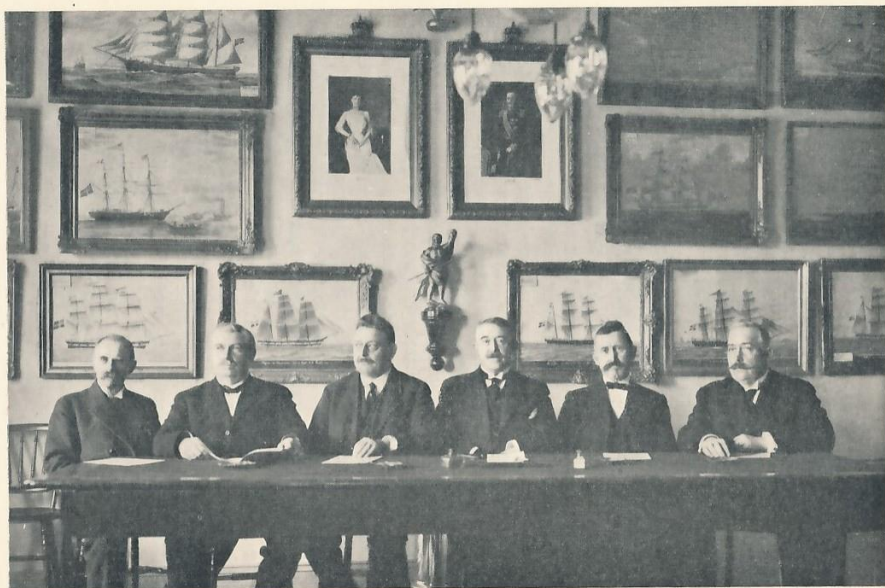
norske Flag ser ud, og at dets Sammensætning først maa studeres.

Med Høiagtelse
O. Møller.“

Da lovforslaget om det „rene flag“ igjen kom frem i stortinget i 1893 — det blev som bekjendt da vedtat, men negtet sanktion — tilsendte Arendals sjømandsforening stedets stortingsrepræsentant en opfordring til paa det kraftigste at protestere derimot. I denne henstilling, som er datert 15. april 1893, uttaltes bl. a.: „Vort Lands dygtige Skibsførere og foretagssomme Redere have helt og holdent Æren for at have oparbeidet vort Flag til den anseede Stilling, som det nu indtager, og paa dem alene hviler Ansvar for og Arbeidet med at hævde Stillingen. Nu er det et ubestrideligt Faktum, at de allerfleste Medlemmer af disse Borgerklasser have faaet det Flag, under hvilket de have opnaaet saa storartede Resultater, meget kjær, og ligesaa, at de fra et forretningsmæssigt Standpunkt finder en aldeles upaakrævet Forandring at være meget uklog. Denne Opinion forlanger man, at der skal tages Hensyn til, og man protesterer paa det bestemteste imod, at vort agtede og afholdte Flag bliver misbrugt i partipolitiske Øiemed.“

Som før nævnt, var foreningens fane fra 1886 et norsk flag. Efter unionens opløsning kunde denne fane, som naturligvis hadde unionsmerke, ikke brukes mere. Det blev derfor i et bestyrelsesmøte 17. juli 1905 tat under overveielse at anskaffe en ny fane. Paa første ordinære møte i vinterhalvaaret 1905 —1906 (10. oktbr.) meddelte bestyrelsen, at den hadde bestemt sig til som fane for foreningen at anskaffe et nyt rent nationalflag av silke istedenfor det gamle unionsflag, „der bliver at opbevare i foreningens lokale til minde om tidligere dage og om det flag som alle foreningens nuværende medlemmer har seilet under.“ Man føler ved disse ord at det var med en viss vemod foreningen henla sin gamle fane og stillet sig under den nye. Men at det ikke var partipolitiske følelser som her kommer tilsyne, ser man av det telegram som sjømandsforeningen halvanden maaned senere (27. novbr.) avsendte til statsminister Michelsen:

„Seiladsen var spændende og rørtørnen drøi, men naar nu

A. Aanonsen, kasserer Carl Wagle Terje Terjesen William Kallevig Birger Andersen Albert Gundersen
— Foreningens styre 1924 —

statsskibet med kongebanneret paa toppen er bragt i smult og rent farvand, føler Arendals sjømandsforening trang til at bevidne regjeringen sin anerkjendelse, tak og varme hyldest.“

Konsulatvæsenet hadde været under behandling i foreningen længe før den egentlige konsulatsak som unionel konflikt kom op. I 1875 blev de forenede rikers konsulatvæsen behandlet av en kongelig kommission, som sendte saken til de forskjellige handels- og sjømandsforeninger til uttalelse. I Arendal blev denne sak behandlet av et utvalg av handelsforeningens og sjømandsforeningens medlemmer. Dette utvalgs forslag til besvarelse blev fremlagt og vedtat paa et forenet møte av handels- og sjømandsforeningen 25. april 1876. Besvarelsen gik ut paa at den hjælp skibene hadde av konsulene i mange tilfælde var utilfredsstillende. Grunden til dette saa man i en feil ved hele institutionen. Forat de forenede riker skulde bli repræsentert i videst mulig utstrækning, var der blit oprettet et uforholdsmæssig stort antal av ulønnede konsulater, hvis indehavere ofte manglet baade kjendskap til og interesse for norske og svenske forhold. Skulde tilstanden forbedres, maatte der ansættes flere lønnede konsulter, som baade kunde indgi de fornødne rapporter om hvad der vedkom handel og sjøfart, og virke for at knytte nye handelsforbindelser. Dette vilde vistnok lægge forøgede byrder paa skibsfarten; men man mente at kunne gjøre regning paa at det i det lange løp allikevel vilde lønne sig.

Den egentlige konsulatsak — spørsmålet om eget norsk konsulatvæsen adskilt fra det svenske — kom i forgrunden som politisk merkesak i 1891. Allerede 1. juni s. a. hadde sjømandsforeningens og handelsforeningens direktioner i fællesskap utarbeidet en betænkning angaaende denne sak, som blev tilsendt stedets stortingsrepræsentant. I denne betænkning heter det: „Man tror ikke, at Norge alene vil være istand til at faa Postene saa godt besatte, som det kan ske i Fællesskab med Sverige. En Repræsentation af begge Lande vil altid være mere tiltalende for en dygtig Mand, idet den selvfølgelig forøger Stillingens Anseelse og bidrager til at give hans

Optræden større Vægt. Dertil kommer, at med Handelens og Skibsfartens Udvikling vil Oprettelsen efterhaanden af flere lønnede Konsulatposter blive nødvendig, og Nedsættelse af Lønningene kan ikke ret vel tænkes, idet man er tvungen til at tage Hensyn til Forholdene paa de Steder, hvor Konsulene residerer, samt ikke mindst til de Fordringer, der stilles til dem, og i hvilke vore Interesser ikke have Raad til at gjøre noget Afslag. Skulde saaledes Norge komme til at bære den hele, og — som det er at forudse — voksende Udgift alene, vilde denne komme til at tynde stærkt paa Budgettet. At Interesserne skulde kollidere, saaledes at Norge af den Grund ikke længer skulde finde sig tjent med Fællesskabet, kan man ikke være med paa efter de Erfaringer, man har her fra Distriktet. Heller ikke har Erfaring vist os, at svenskfødte Konsuler ikke udfylder Stillingen ligesaa godt som norskfødte, og det er ikke sjelden at høre rosende Udtalelser om de første.

Vi kommer altsaa til den Slutning, at ikke alene Hensyn til Budgettet, men ogsaa i væsentlig Grad Hensyn til vore merkantile og maritime Interesser gjør det utilraadeligt at skille vort Konsulatvæsen fra Sveriges.

Hvad Vice-Konsulaterne angaar, da tror man, at en Del af disse uden Skade kunde inddrages, og at saadanne forøvrigt helst ikke bør besættes med Skibsmæglere eller Skibshandlere.“

Til brug for konsulatkomiteen av 1902 blev sjømandsforeningen avøsket uttalelse om „hvorvidt der maatte have erfaring for, at adgangen til konsulær bistand i Sverige har været savnet i de i skibsfarten interesserte kredse, og om hvorvidt det antages at ville være til fordel for vore maritime interesser at faa konsulære repræsentanter i det nævnte land.“ Saken blev behandlet i tre forskjellige møter. „Paa et af disse havde en enkelt stemme, om end under tvivl, hævet sig for nytten af konsulær repræsentation i Sverige for Norge, medens alle de øvrige var enige i, at en saadan ordning efter deres erfaring var ganske upaakrævet.“

Ved indmeldelsen i landsforeningen i 1902 træder sjømandsforeningen ind i et nyt afsnit av sin historie. Den raske

vekst som næringslivets forskjellige grener hadde utfoldet, var i det halve aarhundrede som var forløpet siden foreningens stiftelse, mere og mere lagt ind under lovgivningens ledelse. Det private tiltak blev derved utelukket paa mange omraader hvor det før hadde hat stor betydning. Paa den anden side hadde fagforeningsbevægelsen grepet om sig, saaledes at en forening eller korporation som stod utenfor fællesorganisationen, ikke længer kunde regne paa at bli hørt, men utsatte sig for ganske at ignoreres. Ved at underordne sig fællesorganisationen maatte foreningen nødvendigvis opgi noget av sin selvstændighet og saavidt mulig anlægge sit arbeide efter de linjer som centralstyret anviste. Derved kom den, om end som det synes noget motstræbende, til at opta fagpolitiske spørsmaal. Allerede i 1902 forelaa der to saker av denne art, nemlig et lovforslag som gik ut paa at lette sjøfolk i utlandet adgangen til at benytte sin stemmeret, og en opfordring fra fællesforeningen til at virke for en fyldigere repræsentation i stat og kommune for de i skibsfarten interesserte. I Arendals sjømandsforenings svar til fællesforeningen av 1. december 1902 uttales: „Det allerede foreliggende forslag til lettere adgang for fraværende sjøfolk til deltagelse i de statsborgerlige valg bør fællesforeningen give sin tilslutning. Noget videregaaende krav paa lettelser vil det antagelig være unyttigt for tiden at opstille.

Men fremfor alt synes det os at maatte være en hovedopgave for fællesforeningen energisk at støtte den bevægelse, som allerede er i gang for indførelse af direkte valg og ophevelse af bostedsbaandet. Vi betrakter denne reform som en ganske nødvendig betingelse for, at det overhovedet skal lykkes standen at opnaa tilbørlig indflydelse paa de offentlige anliggender.

Først naar denne sag er ordnet, vil tiden være inde for drøftelse af den fremgangsmaade, som sjømandsforeningerne med sin fællesforening i spidsen bør befølge for at skaffe standens og bedriftens berettigede krav fyldest.

I overensstemmelse med fællesforeningens opfordring og ovenciterte besvarelse har foreningen i 1904 og ved senere leiligheter oppstillet kandidater til kommunevalget.

Arendal i nutiden

De saker som har været behandlet i det sidste snes aar, har for det meste mindre interesse for en beretning om Arendals sjømandsforening. De allerfleste har nemlig først været behandlet og tilrettelagt av centralstyret, og om end foreningen i adskillige spørsmål kan ha hat sine velbegrundede særmener, saa ligger det i fagforeningstankens natur at man saavidt mulig bøier sig for majoriteten hvor det gjælder at optræde samlet.

Dette har f. eks. vist sig i skoleskibssaken. Arendals sjømandsforening hadde forlængst hat opmerksomheten rettet paa hvorledes handelsflaatsens mandskap paa heldigste maate kunde rekruteret, og uttalt sin mening derom. I fuld overensstemmelse med tidligere uttalelser var ogsaa følgende erklæring om skoleskibssaken, som blev vedtatt i foreningen med stor majoritet 14. mars 1923.

„Angaaende skoleskibssagen udtaler Arendals sjømandsforening sin sympati for den af flere byers sjømandsforeninger fremholdte idé om seilende skoleskibe til uddannelse af mandskaber til vor handelsflaade, men tror dog neppe, at denne fremgangsmaade vil føre til det forønskede maal med den nuværende og fremtidige situation for øie.

Først maa tages i betragtning det faktum, at udviklingen tilsjøs har nødvendiggjort omlægning af vor skibsfart fra seil- til dampskibe, og det spørsmål fremkommer da, om det er praktisk og paakrævet at uddanne vordende dampskibsfolk ombord i seilskibe, særskilt hvis denne, efter vor mening unødvendige uddannelse skal finansieres ved stats- og rederibidrag.

Man kan vel neppe heller for vort lands vedkommende regne med nogen større seilskibsflaade i tiderne fremover, saa det av den grund skulde være paakrævet at sætte igang et saa stort apparat som seilende skoleskibe for rekruttering af seilskibsfolk.

Vi mener derimod, at sagen maa lægges praktisk an, saaledes at det, om nødvendig, ved lov bestemmes, at ethvert dampskib i udenrigs fart skal have mindst 1 dæksgut blandt mandskabet og for større skibe 2 gutter. Dette i forbindelse med det allerede for ét rederis vedkommende praktiserede apprenticesystem vil sikkert skaffe den nødvendige tilgang af brugbart mandskabsmateriel, baade av under- og overordnede

sjømænd til vor handelsflaade. Samme fremgangsmaade kan jo benyttes for seilskibenes vedkommende, og vi har grund til at tro, at det er almindelig praksis.

Angaaende rederforbundets omtalte 2 millioner kroner, saa kunde vistnok en del af renterne finde praktisk anvendelse ved f. eks. at der gaves rentefrit laan eller kanske fripladse ved sjømandsskolerne for gutter, som har forsørgelsespligt for forældre eller søskende og af den grund aldrig faar anledning til at underkaste sig den nødvendige uddannelse. Saadanne tilfælder er vistnok altfor almindelige i vore kystdistrikter, hvor gutterne som regel maa opholde sig i byerne for at frekventere skolen.

Dette vilde ogsaa efter vor mening anspore unggutten til iver i tjenesten og mere maalbevidst arbeide, naar han vidste, at der var mulighed for at komme frem i overordnet stilling.

Naar allikevel Arendals sjømandsforenings delegerte paa fællesforeningens delegertmøte i Arendal i juli 1923 efter en kort pointering av sit standpunkt sluttet sig til „Kristiania-resolutionen“ — som forøvrig ikke indeholdt andet end en uttalelse om at seilende skoleskibe maatte kunne gjøre god nytte, og altsaa ikke stod i direkte strid med den ovenfor citerte erklæring — maa man heri ikke se opgivelse av et standpunkt som er resultatet av lang og grundig overveielse, men simpelthen loyalitet overfor pluralitetens meninger.

I foreningens møte den 18. mars 1919 overbragte skibsreder Aanon Grefstad en liste, hvorpaa der i 1917 var indbetalt 1000 kroner, indsamlet med det formaal at opreise et mindesmerke for de sjøfolk fra Arendal og omegn som var omkommet ved krigsforlis. Listen overleveres sjømandsforeningen forat denne kunde fortsætte indsamlingen og besørge et mindesmerke opreisf. Da først tanken om „minebøsser“ var vakt, blev man enig om at gi mindesmerket denne form. Til søke idéen gjennomført blev der nedsat en tremandskomite. 13. januar 1920 kunde denne fremlægge skrivelse fra skibsrederne Grefstad, Boe og A. Mørland, hvori disse herrer tilbød sig at bekoste minebøssen. Denne blev høitidelig avslørt 11.

april 1920. Avsløringstalen blev holdt av skibsreder Chr. Th. Boe; derefter talte biskop Støylen og flere talere.

Inden begyndelsen av december var der indkommet i bøssen ca. 5500 kr. Derav blev 4400 kr. avsat til et grundfond, mens ca. 1000 kr. i portioner paa 25 kr. blev utdelt som julegave til trængende gamle sjømænd, og med denne utdeling har man fortsat de følgende aar. Senere (³¹/₁₂ 1922) har minebøssen faat sine statuter.

En sak som i de senere aar har ligget foreningen meget paa hjerte, er oprettelse av et hjem for gamle sjømænd. Denne plan har endnu ikke latt sig realisere; men sjømandsforeningen har efterhaanden faat betydelige pengebeløp til disposition for dette formaal. Saaledes 10 000 kr. skjenket av B. Grefstad og S. Herlofson i 1916, 1000 kr. skjenket av konsul M. Kallevig i 1918, 60 000 kr. som bidrag av kulfragtoverskuddet, 50 000 kr. efterhaanden avsat til kjøp eller drift av et sjømandshjem av Grefstads rederi.

Samlet oversigt over midlene pr. ¹/₁ 1923.

Bidrag av kulfragtoverskuddet med renter. . .	kr.	70 174,99
Indsamlede midler	„	8 037,35
B. Grefstads og S. Herlofsons gave	„	12 203,25
Grefstads rederis gave	„	51 319,23
		kr. 141 734,85

Imidlertid var saavel Grefstad og Herlofsons som Grefstads rederis gave indestaaende i Agdesidens Bank og vil bli betydelig redusert. Et andragende til finansdepartementet om av hensyn til pengenes bestemmelse at faa summen helt utbetalt, blev ikke indvilget.

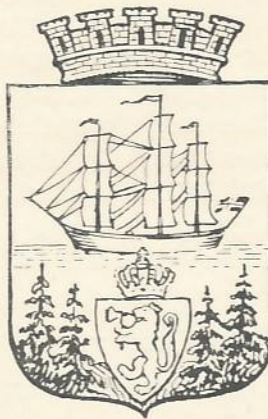
Til hjemmet er i 1913 indkjøpt for 4500 kr. en heldig beliggende rummelig tomt i Arendal nær sjøen (paa Havstad), og tegninger til bygningen foreligger utarbeidet av Kristiania-arkitekt.

Hjemmet er bestemt til ophold for trængende gamle sjømænd og deres hustruer. Opholdet skal dels være gratis, dels

mot en ringe godtgjørelse, forsaavidt vedkommende har anledning til at betale en saadan.

Bygningen tænkes til at begynde med opført til et belæg av 15—20 familier.

Til hjemmets drift kan foruten rentene av det driftsfond som maatte bli tilovers av de ovenfor nævnte midler, ogsaa endel andre legatmidler anvendes.

Medlemsfortegnelse for Arendals Sjømandsforening 1924

Æresmedlemmer

Boye, Alb., kaptein
Jensen, Ole, "
Johnsen, C. H., "

Aanonsen, A., kaptein
Andersen, Anthon
— Birger, kaptein
— Ove, advokat
Andreassen, Johs. S., skibsreder
Arentzen, A. L.
Aslaksen, borgermester
Berglund, M.
Boe, Chr. Th., konsul
Braarvig, Ths., kaptein
— fabrikeier
Bruun, telegrafinspektør
Brække, Ellef
Brønlund, E. J.
Callin, skibsreder
Claussen, Th., bankdirektør
Christensen Rosø, kaptein
Clemmetsen, P., "
Dedekam, A., besigtelsesmand
— P., skibsreder
Drews, F., "
Duus, fuldmægtig
Eliassen, A., kaptein
Eyde, Chr., konsul
Fløystad, A., verkstedeier
Frodesen, kaptein
Gerner, N., "

Gjeruldsen, Gj., kaptein
Greifstad, A.
Gregertsen, G., kasserer
Grøntoft, Jens, kjøbmand
Gundersen, Albert, kaptein
— Anthon, "
— G., "
— T., "
Hagen, ingeniør
Hanssen, H. J., kjøbmand
— Joh., trælasthandler
Henrichsen, T., kjøbmand
Henriksen, H. J., kaptein
Herlofson, O. J.
Hiis, Bjarne
Hornbeck, telegrafbestyrer
Hovland, Arnt
Jacobsen, Arthur
— Bertrand, skibsreder
— G. E., bokholder
— Thyge
— Ugland
Jensen, Clark, kaptein
— Fredrik, "
— Harald, "
— Ingv., kjøbmand
— Jens M., "
— Oscar, kaptein
— P. E., "
Johannessen, Carl, kaptein
Johansen, Hans
Johnsen, Morten

Jæger, Ferd., kaptein
 Jørgensen, Alfred, kaptein
 — Arnold, bokholder
 Kallevig, Johs. S., konsul
 — Morten, "
 — W., havnefogd
 Klem, Einar, sakfører
 Kløcker, Chr., kaptein
 — Wittus
 Knutsen, B. kaptein (Vippa)
 — M. J., jernhandler
 Krogh, Anthon, kaptein
 Larsen, Axel
 Larssøn, N. P. N. kaptein
 Leewy, lærer
 Lundegaard, Oscar
 Løvold, direktør
 Mattson, Ivar, kaptein
 Messel, John, "
 Nilsen, Richard
 Olsen, Edw., ingeniør
 — Jens, kaptein
 — Johan G., sakfører
 — Johan, bokholder
 — Karl, kaptein
 — Magnus
 — O. C., kaptein
 — Oluf, ingeniør
 Osuldsen, Jens, kaptein
 Paulsen, Anthon, kaptein
 — Hjalmar "
 — J., "
 Pedersen, Alexander
 — Axel, kaptein
 — Guttorm, "
 — Hagbarth, "

Pedersen, Hilmer, kaptein
 Reiersen, K., "
 Smith, Axel sen., bankchef
 — " jn., "
 — M. H.
 Speilberg, Elling
 Stein, C., kjøbmand
 Stiansen, M. A.
 Stockinger, Ferd., sakfører
 Sørensen, A., skibsreder
 — Carl, "
 — H. S.
 — John
 — Nils
 — S. B., skibsreder
 — Smith, "
 Taraldsen, P., kaptein
 — T.
 Terjesen, F. B.,
 — T., skibsreder
 Terkelsen, C. M., kaptein
 — Edw., "
 Terkildsen, Victor
 Thommesen, Th., grosserer
 Thorsen, grosserer
 — Jac., grosserer
 — N. B., kjøbmand
 Tollefsen, Tarald, kaptein
 Tofte, hoteleier
 Trommestad, Ch., kaptein
 Wagle, C., kaptein
 Wilson, John, "
 Ugland, Jens
 — Nils Falster, dispachør
 Ødegaard, P. A., guldsmed

Love for Arendals Sjømandsforening

vedtat paa generalforsamling 1. januar 1909

§ 1.

Arendals Sjømandsforening, som stiftedes den 13. april 1849, har til formaal at knytte medlemmer av sjømandsstanden nøiere sammen, for derved at bidra til, at standen kan staa mere samlet om befordring og varetagelse av skibsfartens og sjømandsstandens interesser.

Under foreningen hører Arendals Sjømandsforenings Assuranceindretning.

§ 2.

Som medlem av foreningen kan enhver som interesserer sig for dens formaal optages efter foregaaende anmeldelse for styret, som avgjør optagelsen. For at kunne utøve sin stemme paa en generalforsamling, maa indmeldelsen ske senest 3 maaneder før denne.

§ 3.

Foreningen kan opta æresmedlemmer. Forslag herom maa først fremsættes paa et foreningsmøte hvor mindst 10 medlemmer er tilstede. Vinder forslaget ved votering almindelig stemmeflertal, har styret at fremsætte det for første generalforsamling, hvor spørsmålet om optagelse kræver $\frac{2}{3}$ dele av de møtende medlemmers stemmer.

§ 4.

Ethvert medlem erlægger ved aarets begyndelse en kontingent av 5 kr. Er den ikke efter foregaaende varsel erlagt inden slutningen av aaret, ansees vedkommende som uttraadt av foreningen.

§ 5.

Foreningens anliggender ledes av et styre paa 5 medlemmer med 3 varamænd. Disse vælges paa den aarlige generalforsamling i januar. Av disse uttrær vekselvis 2 og 3 av de længst fungerende medlemmer. Varamænd blir at omvælge hvert aar. Styret er beslutningsdygtig naar 3 av dets medlemmer er tilstede.

§ 6.

Styret vælger av sin midte en formand og en næstformand og fordeler iøvrig forretningene mellem sig efter indbyrdes overenskomst. Styret kan selv vælge sin sekretær, som tillige har at gjøre tjeneste som foreningens kasserer.

§ 7.

I vintermaanedene holdes ukentlige møter i foreningens lokale til nærmere av styret bestemte tider. Hvorvidt og hvor ofte møter skal avholdes i sommermaanedene, bestemmes av styret. Forhandlingsprotokollen oplæses i neste møte. I januar maaned avholdes ordinær generalforsamling, og kan ekstraordinær generalforsamling til enhver anden tid sammenkaldes av styret, eller naar mindst 6 medlemmer begjærer saadan avholdt.

§ 8.

I de ukentlige møter og i generalforsamlingene ledes forhandlingene av styrets formand, og ellers i hans fravær av næstformanden eller et av styrets medlemmer. Ved de almindelige møter bør altid paa styrets vegne mindst et av sammes medlemmer være tilstede.

§ 9.

I den aarlige generalforsamling i januar gir styret ved dets formand, forinden de i § 5 omhandlede valg foregaar, en kortfattet oversigt over foreningens virksomhet i det forløpne aar. Videre fremlægges regnskap for sidst forløpne regnskapsaar i revidert stand, forslag til forandring av foreningens love, om saadant foreligger, og endelig andre saker som styret maatte finde paakrævet at forelægge. 2 revisorer og 1 varamand vælges for hvert aar.

§ 10.

Under foreningens forhandlingsmøter maa intet slags spil finde sted, likesom røkning og nydelse av spirituosa er forbudt. Efter forhandlingenes avslutning er almindelig selskapielig sammenkomst tillat til kl. 12 aften.

§ 11.

Til møtene kan ogsaa sjømandsskolens elever samt tilreisende av styret gives adgang.

§ 12.

Foreningen anskaffer, saavidt dertil haves midler, saadanne tidsskrifter, bøker, karter og instrumenter m. m., som for dens formaal maa ansees nødvendig eller ønskelig.

§ 13.

Foreningens medlemmer er berettiget til at faa utlaant dens bøker under saadanne nærmere betingelser som av styret foreskrives. Likeledes kan utlaan av bøker m. m. efter styrets bestemmelser ske til elevene paa sjømandsskolen.

§ 14.

Forslag til forandring av foreningens love kan alene vedtages paa den ordinære generalforsamling. Saadant forslag maa først fremsættes og være gjenstand for votering i et foreningsmøte paa mindst 10 medlemmer, hvor det maa være foreløbig antat ved almindelig stemmeflertal. Til forandring av lovene kræves $\frac{2}{3}$ dele av de møtende medlemmer paa generalforsamlingen, hvor mindst 20 medlemmer maa være tilstede.

§ 15.

Forslag om foreningens opløsning kan fremsættes paa en ekstraordinær generalforsamling, men kan først vedtages paa den ordinære generalforsamling.

Dette kan dog først ske efter mindst 1 aars forløp fra forslaget's fremsættelse.

For at beslutning om opløsning skal være gyldig, maa mindst halvparten av samtlige medlemmer og 2 trediedele av de paa den ordinære generalforsamling møtende medlemmer ha uttalt sig for opløsning.

Samtidig avgjøres med 2 trediedeles flertal, hvorledes foreningens midler og assuranceindretningens fonds skal disponeres eller anvendes.